

**Štátna cena pre nášho
Jozefa Leikerta**

**Partizánsky chodník,
ktorý nedovolí zabudnúť**

**Účasťou v SNP zabránili
zatvoreniu Matice**

BOJOVNÍK

NOVINY ANTIFAŠISTOV

Ročník LXXI

02.10.2026

www.szpb.sk

Cena 1 € (0,85 € pre predplatiteľov)

9

Chráňme historickú pravdu

Alexander Riabov, predseda ObIV
Košice a člen predsedníctva ÚR SZPB

Keď sme pred rokom a pol začali zápas za zachovanie Pamätníka vojakov Sovietskej armády v Košiciach, neveril by som, akú silnú a zároveň dôležitú cestu pre našu spoločnosť tým otvoríme.

Dnes máme za sebou najväčšiu petíciu poslednej dekády v metropole východného Slovenska, v rámci ktorej sme získali vyše 10-tisíc podpisov za zachovanie pomníka v centre mesta. Samospráva Prešova v prvom stupni zase štát udelil historicky prvú pokutu za zneuctenie obdobného pamätníka.

Aj pri riešení protiprávneho odstránenia pamätných tabúl osloboditeľom v obci Široké (pri Prešove) odkazujeme primátorom, starostom a miestnym poslancom, ktorí by sa chceli pridať na stranu vandalov útočiacich na pamätníky spojené s udalosťami druhej svetovej vojny, že prideme skúsení v silnej zostave všade tam, kde sa pokúsia o poškodenie historickej pravdy.

Jedným z hlavných úspechov je však nedávne prijatie zákona v Národnej rade SR, ktorý zvýšil trestnoprávnu ochranu pamätníkov a vojnových hrobov práve na podklade našej občianskej iniciatívy.

Vďaka za tieto výsledky patrí množstvu bežných ľudí, ktorí nás pri aktivite podporili. V Košiciach nás bolo 25 dobrovoľníkov, ktorí sa po práci striedali pri zbere podpisov pod petíciu. Osobitne spomeniem členov SZPB Jána Dianišku, Mirka Libu, Katarínu Svatoňovú, Ivanu Durajovú, Karolínu Ballovú, Jakuba Antala a Ladislava Vlčeka.

Prihlásili sa i ľudia, ktorí zbierali podpisy vo svojom okolí, prípadne nám ich poslali poštou. Zrodila sa súdržná komunita, ktorú z veľkej časti tvoria členovia či sympatizanti nášho zväzu.

Pokračovanie úvodníka na str. 2

Odkaz SNP z generácie na generáciu. Priamy účastník Slovenského národného povstania Vladimír Strmeň po boku mladého účastníka v dobovej povstaleckej uniforme počas krajských osláv SNP v Šumiaci a jeho kamaráta. Symbolické stretnutie generácie, ktorá povstanie prežila, s generáciou, ktorá má jeho odkaz uchovávať. Viac o oslavách v Šumiaci čítajte na strane 7. foto: Ján Rohár

Vedenie SZPB rokovalo s predsedom NR SR a zástupcami koaličných strán

V stredu 23. septembra sa na pôde Národnej rady Slovenskej republiky uskutočnilo pracovné stretnutie vedenia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov s predsedom NR SR Richardom Rašim a poslancami zastupujúcimi všetky tri koaličné strany.

Predseda NR SR Richard Raši s delegáciou SZPB. foto: Kancelária predsedu NR SR

SZPB na rokovaní zastupovalo celé jeho vedenie – predseda Jaroslav Demian, podpredsedovia Marián Kéry, Jozef Guliga a Ján Rohár a tajomníčka Katarína Maliková. Prítomný bol aj zástupca šéfredaktora Bojovníka Martin Krno.

Za SMER – sociálnu demokraciu sa na stretnutí zúčastnili okrem podpredsedu SZPB Mariána Kéryho aj poslanci Daniel Karas, Viliam Zahorčák a Boleslav Lešo. HLAS – sociálnu demokraciu zastupovali bývalá ministerka kultúry Ľubica Laššáková, Karol Janas, ktorý je zároveň predsedom Oblastného výboru SZPB v Považskej Bystrici, a Igor Šimko. Za Slovenskú národnú stranu bol prítomný Roman Michelko. Na rokovaní sa zúčastnil aj nezaradený poslanec Roman Malatinec zo Strany vidieka.

Podrobnejšie na str. 2

Rokovanie s poslancami s konkrétnymi výsledkami

Predseda SZPB Jaroslav Demian informoval poslancov NR SR o vývoji vo zväze po XIX. mimoriadnom zjazde, zmenách v jeho vedení a krokoch smerujúcich k stabilizácii a ďalšiemu rozvoju organizácie.

Jadrom rokovania bola otázka ďalšieho fungovania SZPB a vytvorenia stabilného, dlhodobého a predvídateľného systému jeho financovania. Vedenie zväzu poukázalo na potrebu nahradit' každoročnú neistotu koncepcným riešením, ktoré by SZPB umožnilo plánovať svoju činnosť vo väčšom časovom horizonte a zabezpečiť fungovanie ústredia, oblastných a základných organizácií, vydavateľskú činnosť i organizovanie spomienkových, vzdelávacích a ďalších aktivít.

Rokovanie sa v tejto otázke vyvíjalo pozitívne. Zástupcovia koalických strán vyjadrili otvorenosť hľadať spolu so SZPB koncepčné riešenie jeho ďalšieho postavenia a financovania, ktoré by nebolo založené iba na každoročnom rozhodovaní o aktuálnej výške podpory. Diskusia sa preto týkala aj možnosti, ako nastaviť stabilnejší mechanizmus financovania a vytvoriť pre zväz dlhodobé predvídateľné podmienky. Konkrétne podoba takéhoto riešenia bude predmetom ďalších rokovaní.

Významná časť rokovania bola venovaná aj možným zmenám zákona

o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti SZPB. Diskutovalo sa o možnostiach presnejšieho vymedzenia postavenia zväzu a jeho spolupráce s orgánmi štátnej správy a samosprávy, najmä pri organizovaní spomienkových a pietnych podujatí, starostlivosti o historickú pamäť a pripomínaní významných udalostí protifašistického odboja.

Otvorená bola zároveň otázka zákona o vojnových veteránoch a možnosti jeho úpravy. Diskusia sa týkala najmä toho, či súčasné zákonné vymedzenie dostatočne zohľadňuje všetky skupiny osôb, ktoré sa v minulosti so zbraňou v ruke podieľali na obrane Česko-Slovenska a na povojnových ozbrojených operáciách. V tejto súvislosti sa hovorilo aj o príslušníkoch československej armády a bezpečnostných zložiek, ktorí sa po skončení druhej svetovej vojny zúčastnili bojov proti ozbrojeným skupinám banderovcov.

Samostatnou témou bola právna úprava pomenúvania ulíc a verejných priestranstiev po významných osobnostiach. Diskutovalo sa o prípadoch osobností, ktoré počas svojho života zastávali politické alebo verejné funkcie v období rokov 1948 – 1989, zároveň však zohrali významnú úlohu v protifašistickom odboji, kultúre, vede alebo ďalších oblastiach

spoločenského života. Ako príklady v diskusii zazneli Vladimír Clementis, Laco Novomeský či armádny generál Ludvík Svoboda. Hovorilo sa preto o možnosti presnejšieho nastavenia zákonných pravidiel a prípadných výnimiek tak, aby sa pri posudzovaní konkrétnych osobností zohľadňoval ich životný príbeh a historické zásluhy v širších súvislostiach.

Osobitne bol predstavený aj návrh prof. Jozefa Leikerta týkajúci sa 17. novembra. Jeho cieľom je, aby sa pri tomto dátume popri súčasnom označení Deň boja za slobodu a demokraciu pripomínal aj Medzinárodný deň študentstva, ktorý odkazuje na udalosti z roku 1939 a nacistické represie proti českým vysokoškólakom. Návrh má tak zvýrazniť aj protifašistický a študentský historický rozmer 17. novembra.

Výsledkom rokovania je dohoda pokračovať v príprave jednotlivých návrhov. SZPB ich bude ďalej konzultovať so zástupcami koalických poslancov klubov tak, aby bolo možné postupne pripraviť konkrétne legislatívne zmeny. Osobitne sa bude pokračovať v rokovaní o dlhodobom financovaní zväzu a jeho systémovom nastavení.

text: Ján Rohár, foto: NR SR

Pohľad na rokovanie.

Chráňme historickú pravdu

Pokračovanie úvodníka zo str. 1

Ak dovtedy médiá prezentovali, že individuálni vandali pri útokoch na pamätníky hovoria v mene väčšiny občanov, tento obraz sme v spoločnosti naplno zvrátili. Tridsiatim dvom z 35 košických poslancov, ktorí v novembri 2024 hlasovali za nájdenie spôsobu ako pamätník poškodiť, premiestniť či odstrániť, sme tak jasne povedali, že tisíce a dovoľím si tvrdiť, až desaťtisíce Košičanov v tejto téme poslanci a poslankyne nezastupujú! To bolo aj impulzom pre našu petíciu v roku osláv 80. výročia víťazstva nad fašizmom.

Keď v debate na mestskom zastupiteľstve zaznelo, že poslanci by boli ochotní na premiestnenie pamätníka minúť aj milióny eur daňových poplatníkov, zatiaľ čo roky ignorujú základné potreby svojich voličov pre fungujúce mesto, začal som uvažovať... Ak sa nenájde nik iný, budem musieť do komunálnej súťaže vstúpiť aj ja, aby hlas ľudí nezanikol. A tak vznikla i moja kandidatúra na post primátora Košíc.

Koncom septembra 2026 sa na mňa obrátila oblastná konferencia SZPB s dôverou a zvolila ma za svojho predsedu a člena Ústrednej rady SZPB. Pred niekoľkými dňami ma na jej zasadnutí v Košiciach zvolili za člena predsedníctva ÚR.

V meste plánujeme nielen verejne pripomínať pravdu spred vyše 80 rokov, ale aj premietat' tematické filmy, uvádzať diskusie v našich skromných priestoroch so záhradou a ideálne zriadiť i expozíciu o oslobodení Košíc a protifašistického odboja zameranú najmä na študentov a mladých ľudí.

Chráňme historickú pravdu pre morálny kompas dneška a lepši zajtrašok. Pamätníky rozhodne obránime!

Ústredná rada SZPB zasadala v Košiciach

Ján Rohár, foto: Juraj Jugáš

V piatok 25. septembra 2026 sa v priestoroch hotelovej akadémie v Košiciach uskutočnilo zasadnutie Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Rokovanie prinieslo viacero významných rozhodnutí vrátane doplnenia Predsedníctva ÚR SZPB, odobratia zväzového ocenenia primátorovi Prešova Františkovi Oľhovi a schválenia nových vnútorných smerníc.

Rokovanie viedol predseda SZPB Jaroslav Demian spolu s podpredsedami Jozefom Guligom a Jánom Rohárom a tajomníčkou Katarínou Malikovou.

Košice opäť súčasťou vedenia

Významnou udalosťou bolo vyriešenie situácie v košickej oblastnej

organizácii SZPB. Len dva dni pred zasadnutím Ústrednej rady sa uskutočnila oblastná konferencia, na ktorej sa skončilo pôsobenie dlhoročného predsedu Jána Dianišku, ktorý už opätovne nekandidoval. Za nového predsedu OblV. SZPB Košice bol zvolený Alexander Riabov.

Košická oblastná organizácia sa tak pridala k novému vedeniu SZPB, ktoré vzišlo z XIX. mimoriadneho zjazdu v apríli tohto roka. Zároveň bol Alexander Riabov zvolený za zástupcu Košíc v Ústrednej rade SZPB.

Ústredná rada následne zvolila Alexandra Riabova za člena Predsedníctva ÚR SZPB za Košický kraj. Tým sa podarilo obsadiť posledné voľné miesto a Predsedníctvo ÚR SZPB je po prvýkrát od mimoriadneho zjazdu kompletne.

Košická oblastná organizácia zároveň zabezpečila priestory na uskutoč-

nenie zasadnutia Ústrednej rady, za čo jej patrí poďakovanie.

Personálne zmeny sa uskutočnili aj v Oblastnej organizácii Prievidza. Ústredná rada vzala na vedomie zvolenie nového predsedu OblO SZPB Prievidza Igora Sojku za nového zástupcu Prievidze Ústrednej rade SZPB. Vystriedal tak Štefana Mjartana, ktorý svoje pôsobenie ukončil z osobných dôvodov. Ústredná rada zároveň zvolila nového člena Ústrednej kontrolnej a revíznej komisie SZPB.

Pohľad na predsednícky stôl a návrhovú komisiu.

Primátorovi Prešova odobrili vzäzové ocenenie

Jedným z významných bodov rokovania bolo rozhodnutie o odobratí vzäzového ocenenia primátorovi Prešova Františkovi Olhovi.

Dôvodom bol jeho prístup k ochrane a zachovaniu dôstojnosti pamätníka osloboditeľov v Prešove, v bezprostrednej blízkosti ktorého boli opakovane umiestňované predajné stánky s obcerstvením a alkoholom.

Na nevhodnosť takéhoto využívania priestoru opakovane upozorňovali predstavitelia SZPB aj občania. Prípdom sa zaoberali aj štátne orgány, pričom mestu bola uložená pokuta.

Ústredná rada SZPB rozhodla o odobratí ocenenia Františkovi Olhovi. Týmto rozhodnutím vzäz vyjadril svoj postoj k ochrane vojnových pamätníkov a pietnych miest. Úcta k obetiam

protifašistického boja sa totiž nemôže obmedzovať iba na slávnostné príhovory a kladenie vencov, ale musí sa prejavovať aj v každodennej starostlivosti o miesta pripomínajúce ich obete.

Zrušenie členských známok a stopka pre extrémistov

Členské známky sa po rokoch stávajú minulosťou. Ústredná rada SZPB rozhodla, že od 1. januára 2027 sa prestanú používať. Úhrada členských príspevkov sa bude naďalej evidovať, no bez každoročného vydávania a distribúcie známok. Zväz si tak ušetrí nielen administratívu, ale aj náklady na ich výrobu.

Zmena je súčasťou novej smernice o členstve, ktorá zároveň spresňuje a sprísňuje uplatňovanie pravidiel vyplývajúcich zo Stanov SZPB s cieľom zabrániť pôsobeniu extrémistov v radoch zväzu. Za nezlučiteľné s pod-

mienkami členstva sa považuje najmä aktívne pôsobenie či zastávanie funkcií v organizáciách a politických hnutiach, ktorých činnosť alebo ideológia preukázateľne odporuje protifašistickému poslaniu SZPB. Základné organizácie preto budú musieť dôslednejšie preverovať aj verejné pôsobenie a postoje uchádzačov o členstvo. Ak sa dodatočne objavia pochybnosti, či boli pri prijatí splnené podmienky členstva, rozhodnutie o prijatí môže preskúmať a zrušiť Rozhodcovská komisia SZPB.

Ústredná rada schválila aj nové pravidlá hospodárenia, cestovných náhrad a udeľovania vzäzových ocenení. Väčšej ochrany sa dočkali aj symboly SZPB. Nové pravidlá používania loga a zástavy majú zabrániť ich neoprávnenému využívaniu, napríklad počas volebných kampaní, keď by mohli vyvolávať myl-

ný dojem, že SZPB podporuje konkrétnu politickú stranu alebo kandidáta.

Financovanie a ďalšie úlohy

Predseda SZPB Jaroslav Demian informoval o rokovaní s predstaviteľmi Národnej rady SR, ktorých cieľom je zabezpečiť stabilnejšie financovanie zväzu. Vedenie SZPB sa usiluje o zvýšenie štátneho príspevku na rok 2027 a do budúcnosti aj o legislatívnu úpravu financovania organizácie.

Členovia Ústrednej rady boli informovaní o personálnom zabezpečení činnosti zväzu, príprave oblastnej konferencie v Trnave a ďalších organizačných úlohách.

Na rokovaní odzneli tiež informácie o priebehu tohtoročných osláv Slovenského národného povstania a účasti predstaviteľov SZPB na významných spomienkových podujatiach.

Pohľad na rokovanie ÚR SZPB, vystupuje zástupca ObIO SZPB Humenné Benjamín Blaha.

Krátko zo zväzu

text: J. Rohár |

Vladimír Mikunda už nie je členom SZPB

Dňa 18. septembra 2026 nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie o zrušení členstva bývalého hovorcu SZPB a šéfredaktora Bojovníka Vladimíra Mikundu. O jeho vylúčení rozhodla Ústredná rada SZPB ešte 17. júla 2026 dvojtretinovou väčšinou všetkých svojich členov.

Stanovy SZPB umožňujú v mimoriadnych prípadoch takýto postup, najmä ak konanie člena poškodzuje celý zväz a jeho dôsledky presahujú pôsobnosť príslušnej základnej organizácie. Práve takto Ústredná rada posúdila dlhodobé konanie Vladimíra Mikundu. Jeho základná organizácia sa k žiadosti o zrušenie členstva nevyjadrila, zatiaľ čo Oblastný výbor SZPB Bratislava s týmto postupom väčšinovo súhlasil.

Mikunda bol riadne poučený o možnosti odvolania, toto právo však nevyužil. Pred prijatím rozhodnutia dostal tiež možnosť osobne vystúpiť na zasadnutí Ústrednej rady, namiesto toho však zaslal písomné stanovisko, ktoré bolo na rokovaní prečítané. Vo svojom stanovisku odmietol uznať akékoľvek pochybenie a pokračoval v útokoch na vedenie SZPB.

Súd zakázal bývalým funkcionárom vystupovať v mene SZPB

Mestský súd Bratislava IV vydal 15. septembra 2026 neodkladné opatrenie, ktorým Viliamovi Longauerovi, Zdenkovi Martonovi a Vladimírovi Mikundovi zakázal neoprávnene vystupovať v mene SZPB. Longauer sa nesmie prezentovať ako predseda zväzu, Marton ako jeho tajomník a Mikunda ako hovorca. Súd im zároveň zakázal zvolávať a organizovať zasadnutia orgánov SZPB či vydávať dokumenty a uznesenia v jeho mene. Výslovne zakázal aj uskutočnenie nimi zvolaného zasadnutia v Liptovskom Mikuláši, plánovaného na 16. septembra 2026.

ÚKRK sa zaoberala hospodárením zväzu

Ústredná kontrolná a revízná komisia SZPB na svojom zasadnutí 15. septembra 2026 v Bratislave prerokovala návrh novej smernice o hospodárení a zaoberala sa hospodárením zväzu v rokoch 2023 až 2025. Na rokovanie boli pozvaní aj bývalí funkcionári Viliam Longauer a Juraj Odor. Kým bývalý predseda ÚRK Juraj Odor sa zasadnutia zúčastnil, Viliam Longauer pozvanie nevyužil. Členovia komisie boli zároveň oboznámení s priebehom trestného konania týkajúceho sa podozrení z ekonomickej trestnej činnosti pri hospodárení SZPB. Problematikou hospodárenia zväzu sa deň pred zasadnutím ÚKRK zaoberalo aj Predsedníctvo ÚR SZPB.

Incident v Liptovskom Mikuláši

Dňa 16. septembra 2026 došlo v Liptovskom Mikuláši počas zhromaždenia zvolaného bývalými funkcionármi SZPB k incidentu. Podpredseda SZPB a šéfredaktor Bojovníka Ján Rohár, ktorý na miesto prišiel upozorniť na neoprávnenosť rokovania, čelil fyzickému vytláčaniu a pokusu o vytrhnutie mobilného telefónu. Incident bol zachytený na videozázname a oznámený polícii ako podozrenie z priestupku. Zhromaždenie sa uskutočnilo deň po vydaní súdneho neodkladného opatrenia, ktorým súd jeho konanie zakázal. V tom čase však rozhodnutie ešte nebolo doručené dotknutým osobám.

Štátna cena pre nášho Jozefa Leikerta

Martin Krno, foto Ladislav Skrak

Profesor Jozef Leikert pri prevzatí štátnej ceny Jozefa Miloslava Hurbana z rúk predsedu NR SR Richarda Rašiho.

Profesor Jozef Leikert je mimoriadne pozoruhodný, inteligentný a úspešný muž. Budme radi, že ho máme v radoch Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, od tohto roku dokonca v predsedníctve Ústrednej rady.

Stredú 16. septembra pribudla k Leikertovým početným domácim i zahraničným oceneniam Štátna cena J. M. Hurbana, ktorú mu (rovnako ako bývalému predsedovi SAV prof. Štefanovi Lubymu a gréckokatolíckemu arcibiskupovi Mons. Cyrilovi Vasilovi) odovzdal na Bratislavskom hrade pri príležitosti 34. výročia prijatia Ústavy SR predseda slovenského parlamentu Richard Raši.

Renesančný človek na svojom mieste

Vysokoškolský profesor, básnik, spisovateľ literatúry faktu, historik, kulturológ, všestranný vedec, pub-

licista a popritom aj šikovný organizátor kultúrno-spoločenských podujatí, neraz spojených s propagáciou diel súčasných výtvarných umelcov a významných fotografov. Vo svojej vedeckej, pedagogickej a literárnej tvorbe sa venuje najmä slovenským a českým dejinám, kultúre a výrazným dejateľom našej histórie.

Povedali by sme – renesančný človek. Sčítaný, rozhladený a mimoriadne skromný. Vo svojej pestrej, širokospektrálnej tvorbe sa však vôbec neklže iba po povrchu porobľemov, ale vždy ide do hĺbky a keď sa do čohosi „zahryzne“, tak až na samú podstatu a objavuje súvislosti do tých čias nevidané.

V centre záujmu osobnosti novej histórie

Jozef Leikert sa narodil 22. októbra 1955 v Zlatých Moravciach. Vyštudoval Filozofickú fakultu UK v Bratisla-

ve. Spočiatku pôsobil v novinách, ale limity práce redaktora mu boli príužke. Neskôr sa stal vedeckým pracovníkom Historického ústavu SAV, hovorcom a osobným poradcom prezidenta Rudolfa Schustra, vedúcim Katedry kulturológie FF Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a dekanom Fakulty masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave.

V súčasnosti je predsedom Klubu spisovateľov literatúry faktu, vedie aj Klub umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB. Je čestným predsedom Kulturologicko-filozofického odboru Matice slovenskej.

Leikertovi vyšlo 15 básnických zbierok. Publikoval knižné rozhovory s významnými ľuďmi, ako bol Ladislav Ťažký, Ladislav Mňačko, Jozef Kroner, František Kele, Jaroslav Siman, Josef Kocourek a ďalší. Je autorom kníh o živote a diele viacerých verejných činiteľov: Romana Kaliského, Vavra Šrobára, T. G. Masaryka, Ladislava Mňačka, Pavla Straussa a encyklopedických publikácií o osobnostiach Slovenska.

Ráno prišla noc a ďalšie knihy

Členov SZPB zrejme najviac zaujme séria kníh, v ktorých systematicky spracoval krvavé udalosti na jeseň 1939 v nacistami okupovaných Čechách a osudy mladých ľudí, ktoré sa spájali s vyčinením nemeckých okupantov za protektorátu. Už v roku 1989 mu v slovenčine a češtine vyšla kniha s novými pohľadmi na prvé rozsiahle represálie proti študentom a českej inteligencii - Ráno prišla noc.

V ďalšej publikácii A deň sa vrátil (1993) dramaticky opisuje to, čo nasledovalo po 17. novembri 1939, osobitne ho zaujali súvislosti s tragickou smrťou 24-ročného medika Jana Opletala a 22-ročného pekára Václava Sedláčka.

V knihách Čierny piatok sedemnásteho novembra (2000), Sny v okvách (2003) a Uloupené mládí (2019) Leikert vyspovedal vtedy ešte žijúcich bývalých študentov, ktorých nacisti umiestnili do koncentračného tábora v Sachsenhausene, no prináša aj nové, dosiaľ neznáme fakty a detaily.

Deviaty bol Marek z Tvrdosína

Spolu s ôsmimi vysokoškolskými funkcionármi gestapo 17. novembra popravilo aj 28-ročného Marka Frauwrtha, rodáka z Tvrdosína, ktorý už v tom čase nebol študent, ale zostal bývať v Prahe, aby na slovenskom vyslanectve pomáhal emigrovať prenasledovaným ľuďom.

Kniha s názvom Rozčísnutý čas Marka Frauwrtha z roku 2017, ilustrovaná umeleckými fotografiami slávneho Karola Kállaya, vyšla o štyri roky v rozšírenom, doplnenom vydaní. V minulom roku vyšla kniha Viliam Géric - O milosť som sa nedoprosoval. Renovovaný spisovateľ na základe podrobného archívneho výskumu a výpovedí pamätníkov píše o dramatickom osude parašutistu, ktorý cez 2. svetovú vojnu absolvoval výcvik spolu s Jozefom Gabčíkom a Janom Kubišom vo Veľkej Británii a v roku 1947 ho po vykonštruovanom procese v Prahe popravili.

Pri nedávných oslavách 82. výročia SNP v Prahe prezentoval náš zväz nový člen predsedníctva ÚR SZPB Jozef Leikerta, ktorý v stavežatej vystúpil so slávnostným prejavom na dvoch podujatiach. Priatelia z Českého zväzu bojovníkov za slobodu sa mu veľmi potešili, keď pána profesora dobre poznajú. S mnohými z nich už spolupracoval vo svojej vedecko-literárnej tvorbe.

Profesor Jozef Leikert.

Spomienka na generála Jána Iľanovského

Dňa 14. septembra sme si pripomenuli piate výročie úmrtia generálmajora vo výslužbe Jána Iľanovského (1922 – 2021), účastníka druhej svetovej vojny a Slovenského národného povstania.

Po prebehnutí k Červenej armáde bojoval v radoch 1. československého armádneho zboru v ZSSR, zúčastnil sa Karpatsko-duklianskej operácie a pôsobil aj v partizánskom zväzku Jegorov. Po vojne pokračoval vo vojenskej službe.

Od roku 1978 pôsobil v ČSZPB a neskôr v SZPB, kde až do roku 2006 zastával funkciu tajomníka okresnej organizácie. V roku 2019 bol povýšený do hodnosti generálmajora vo výslužbe. Zomrel vo veku 99 rokov v Liptovskom Mikuláši.

Sviatok umenia v predvečer výročia SNP

Martin Krno, foto autor

Bratislavská Petržalka má novú kultúrnu ustanovizeň. Pri príležitosti 82. výročia SNP otvorili v priestoroch známeho výstavniska Art-Galéria Incheba. Utorok 25. augusta sa uskutočnila na reprezentačnej úrovni slávnostná vernisáž komerčnej galérie významných slovenských výtvarníkov pod kurátorským dozorom dvojice Ladislav Skrak a Lukáš Perný. Hlavným organizátorom teda bol Klub umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB, Klub výtvarných umelcov a teoretikov, Výtvarný odbor Matice slovenskej a Spoločnosť Ladislava Novomeského (SLN).

Diela viacerých národných umelcov

Reprezentatívna expozícia ponúka diela 14 národných umelcov Alexandra Bazovského, Martina Benku, Ľudovíta Fullu, Oresta Dubaya, Vincenta Hložníka, Márie Medveckej, Ladislava Snopeka, Jozefa Šturdíka, Jána Kulicha, Júliusa Nemčíka, Kláry Patakiovej, Ladislava Vychodila, Jozefa Kostku, Albína Brunovského, ale aj ďalších významných umelcov, ako Marián Polonský, Slavomír Brezina, Alexander Vika, Karol Kállay, či

prítomný Stanislav Harangozó. Svoje fotografické súbory predstavuje aj majiteľ výstavniska Incheba Alexander Rozin a jeho syn Alexander. Zaujímavú sú ich farebné kombinácie a originálne uhly pohľadov na zákutia hlavného mesta SR, ktoré prekvapujú i rodených Bratislavčanov. Na vernisáži s príhovorom venovaným 82. výročiu SNP vystúpil predseda Národnej rady SR Richard Raši, minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Juraj Blanár a podpredseda SZPB, predseda Zahraničného výboru Národnej rady Marián Kery. Na podujatí sa zúčastnil aj minister vnútra, predseda strany Hlas SD Matúš Šutaj Eštok, predseda klubu poslancov NR SR za SNS Roman Michelko, veľvyslanci viacerých krajín.

Novomeského cena Ladislavovi Skrakovi

Pri tejto príležitosti predseda SLN Lukáš Perný udelil Cenu L. Novomeského za mimoriadne zásluhy v oblasti kultúry v kontexte popularizácie jeho osobností výtvarnému teoretikovi Ladislavovi Skrakovi. „Tak ako Ladislav Skrak aj Ladislav Novomeský bol mimoriadne aktívnym

Pohľad na návštevníkov galérie.

podporovateľom umenia, sám inicioval Slovenskú národnú galériu, otváral výstavy a podporoval umelcov,“ povedal na vernisáži Perný. Skrak je tajomníkom Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB, predsedom Klubu výtvarných umelcov a teoretikov a predsedom výtvarného odboru Matice slovenskej. „Forsíruje témy odboja a SNP, národno-historické témy, ale aj autorské výstavy významných slovenských výtvarníkov,“ približuje SLN oceneného, ktorý o. i. inicioval vznik stálej expozície Za

slobodu v sídle SZPB na Štúrovej ulici v Bratislave. Obnovenú Cenu L. Novomeského dostal ako prvý súčasný člen Predsedníctva ÚR SZPB kulturológ Jozef Leikert. Na podujatí boli tiež za kulturológicko-filozofický odbor MS ocenené za mimoriadny prínos pre slovenskú výtvarnú kultúru umelkyne Martina Kvašňovská, Silvia Petrová, Marta Chabádová a in memoriam Mária Medvecká. Art-Galéria Incheba bude otvorená pre verejnosť počas pripravovaných jesenných expozícií v petržalskom výstavnisku.

Slávnostného otvorenia sa zúčastnilo mnoho hostí.

Predseda SLN Lukáš Perný odovzdáva Ladislavovi Skrakovi Cenu L. Novomeského.

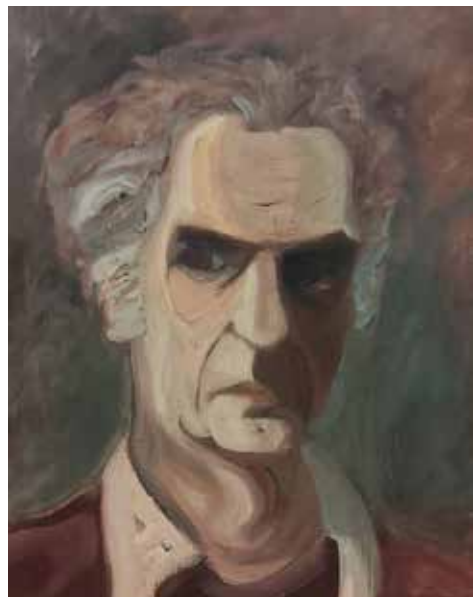

Pohľad na vystavené diela.

Slávnostné otvorenie výstavnej siene prestrihnutím stuhy.

Ján Jánoška – výtvarník, pedagóg a protifašistický bojovník

Ján Jánoška - autoportrét.

Ján Jánoška sa narodil 24. septembra 1923 v Kamenci pod Vtáčnikom. Zomrel 13. februára 1996 v Banskej Bystrici, kde je aj pochovaný. Členom SZPB a jeho predchodcu bol od roku 1946 až do svojej smrti.

Patril ku generácii, ktorá vstupovala do života počas obdobia Slovenského štátu. Už v roku 1942 sa zapojil do protifašistického odboja na Hornej Nitre. Kreslil a písal protivojnové a protifašistické heslá a plagáty. V tejto činnosti pokračoval aj počas Slovenského národného povstania.

Po oslobodení Československa začal študovať na Slovenskej vysokej škole technickej a na Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave pod vedením významných osobností slovenského výtvarného umenia – Jána Mudrocha, Jozefa Kostku, Kolomana Sokola,

Dezidera Millyho, Eugena Lehotského a Oresta Dubaya. Spolupracoval aj pri zakladaní vysokoškolského spolku výtvarníkov Cypriána Majerníka.

Ako brigádnik sa zúčastnil na viacerých veľkých povojnových stavbách mládeže – na trati Šamac – Sarajevo v Juhoslávii, Trati mládeže Hronská Dúbrava – Banská Štiavnica, výstavbe Novej huty Klementa Gottwalda v Kunčiciach či na stavbe vo Varšave.

Po absolvovaní vysokoškolského štúdia v Bratislave a na Akadémii krásnych umení v Krakove v roku 1949 pôsobil ako propagačný výtvarník na Slovenskej odborovej rade v Bratislave, v Nováckych uhoľných baniach a v Závode SNP v Žiari nad Hronom. Popri pracovných povinnostiach sa venoval grafike a maľbe.

V roku 1960 nastúpil ako učiteľ na Katedru výtvarnej výchovy Pedagogického inštitútu, neskôr Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. V roku 1973 sa stal vedúcim katedry a v roku 1975 mu bola udelená akademická hodnosť docenta. Práve v tomto období sa naplno rozvinula jeho grafická tvorba.

Výsledky svojej práce predstavoval na samostatných výstavách i na výstavách slovenského a československého výtvarného umenia doma a v zahraničí. Vytvoril tiež viacero diel pre architektúru, najmä v technike intarzie, a venoval sa voľnej maľbe, úžitkovej a knižnej grafike.

SNP a protifašistická tematika v jeho tvorbe

Významné miesto v tvorbe Jána Jánoška mala protifašistická, povstalecká a mierová tematika. V cykle Vdovy z rokov 1967 – 1968 vzdal poctu ženám, ktorých najbližší padli v Slovenskom národnom povstaní.

Pomník SNP, 1974, Stredoslovenská galéria.

Cykly Banská Bystrica heroická z roku 1974 venoval mestu, ktoré sa stalo symbolom SNP a zároveň jeho domovom. Osobitné miesto v ňom zaujal grafický list Pamätník SNP, zachytávajúci jednu z najvýznamnejších dominant Banskej Bystrice.

Venoval sa však aj ďalším témam. Vytváral cykly inšpirované prírodou, človekom, prácou, mierom či kozmom. Medzi jeho známe práce patrili cykly Ženy, Vdovy, Kozmické variácie, Banská Bystrica heroická, Nad nami mier, Zem spieva či Tri grácie.

Pre jeho grafickú tvorbu boli charakteristické plošná kompozícia, monumentalita a dynamickosť, ale aj dekoratívnosť a lyrizmus. Jeho umelecký rukopis ovplyvnili učители i štúdium v Krakove, pričom využíval rozličné grafické techniky – drevorez, lept či akvatintu.

Ján Jánoška počas svojho života vystavoval na mnohých miestach Československa. Jeho diela boli predstavené napríklad v Bratislave, Banskej Bystrici,

Martine, Prievidzi, Bojniciach, Terezíne či Prahe. Svoju tvorbu prezentoval aj v zahraničí – v Berlíne, Erfurte a Varšave.

Za svoju pedagogickú, umeleckú a spoločenskú činnosť získal viaceré ocenení. Medzi nimi boli Pamätná medaila k 20. výročiu SNP, Pamätná medaila k 30. výročiu SNP, Pamätná medaila k 40. výročiu oslobodenia Československa či Čestný odznak Federálneho ÚV Čs. zväzu protifašistických bojovníkov. V roku 1974 získal aj čestný titul „Zaslúžilý učiteľ“.

Ján Jánoška zostal počas svojho života spätý s protifašistickým odkazom i Slovenským národným povstaním. Jeho grafické dielo, pedagogická práca a spoločenská činnosť predstavujú osobitý príspevok k vývoju slovenskej výtvarnej kultúry.

text a foto: Ján Páleš,
člen ZO SZPB Trstená

Príspevok bol redakčne skrátený.

Spomíname na Annu Cvekovú-Bašistovú

Anna Cveková-Bašistová (1923 – 2011) patrila k osobnostiam, ktoré spojili svoj život s divadlom, protifašistickým odbojom a uchovávaním odkazu Slovenského národného povstania.

Od roku 1943 bola členkou Slovenského divadla v Prešove. Po vypuknutí SNP sa rozhodla pre radikálny krok a odišla s partiou hercov do Banskej Bystrice na povstalecké územie. Krátko po svojich 21. narodeninách ju prijali do Frontového divadla.

Spolu s ďalšími umelcami vystupovala pre povstaleckých vojakov a partizánov. Účinkovali po poľných lazaretách, v improvizovaných javiskách či na korbe nákladného auta a svojimi vystúpeniami povzbudzovali morálku povstalcov.

Po potlačení SNP sa Anna Cveková dostala do nemeckého zajatia. Podarilo sa jej však uniknúť a koncom roka 1944 sa vrátila do Prešova.

Po vojne dlhé roky pôsobila v prešovskom divadle, neskôr ako inšpicientka a herečka Štátneho divadla v Košiciach. Hrala aj vo filme a televíznych inscenáciách. Ako priama účastníčka SNP a členka

SZPB chodila na besedy, najmä so školskou mládežou, ktorej odovzdávala svoje spomienky a skúsenosti z Povstania.

Za svoju činnosť získala viacero ocenení a vyznamenaní. Jej život zostáva pripomienkou generácie, ktorá sa postavila proti fašizmu a neskôr svojimi osobnými svedectvami odovzdávala historickú pamäť ďalším generáciám.

text: Ján Rohár,
foto: archív rodiny Bašistovej

Alžbeta Zollerová na centrálnych oslavách SNP.

Na oslavách v Bystrici aj delegácia z Prašníka

V sobotu 29. augusta 2026 sa v Banskej Bystrici konali celoštátne oslavy 82. výročia SNP. Na pozvanie Ministerstva obrany SR sa osláv zúčastnila aj trojčlenná delegácia ZO SZPB z Prašníka v zložení Alžbeta Zollerová – priama účastníčka SNP, Božena Mocková, predsedníčka ZO SZPB Prašník, a starosta obce Prašník Milan Mozolák.

Deväťdesiatosemročná Alžbeta Zollerová patrila do skupiny najvzácnejších hostí – veteránov SNP, ktorí si ako prví uctili pamiatku padlých hrdinov SNP pri súsoší Obete varujú.

Naša delegácia dopoludnia so záujmom sledovala slávnostný program a popoludní sa zúčastnila stretnutia s najvyššími ústavnými činiteľmi.

Tento slávnostný deň zanechal vo všetkých zástupcoch ZO SZPB hlboký zážitok. Pani Zollerová pri rozlúčke s prítomnými priamymi účastníkmi SNP vyslovila želanie, že by bola veľmi rada, keby sa o rok v Banskej Bystrici opäť stretli.

text a foto: ZO SZPB Prašník

Anna Cveková-Bašistová (1923 - 2011).

Na úpätí Kráľovej holi sa znovu bojovalo

Martin Krno, foto autor, Ján Rohár

Na oslavy 82. výročia Slovenského národného povstania v Šumiaci, ktoré sa prvý raz uskutočnili pod majestátnou Kráľovou holou na regionálnej úrovni, prišlo 5. septembra viac ako dve tisícky návštevníkov z Horehronia, Banskej Bystrice, Popradu, ale aj z ďalších oblastí Slovenska.

Pestré podujatie prebiehalo pod taktovkou dvojice – známeho folkloristu Mariana Čupku a jeho syna Maroša, ktorý úspešne vedie omladenú miestnu základnú organizáciu SZPB a kandiduje na starostu obce. Samozrejme, na vydarenej akcii sa podieľal aj nový predseda OblV v Brezne Viliam Hláčik, kým jeho predchodca Jaroslav Demian si užíval rolu hosta na poste predsedu SZPB.

Šumiac – Telgárt – Červená Skala

Samozrejme, nevyhol sa hlavnému prejavu po kladení vencov k pomníku v centre obce, odkiaľ do SNP narukovalo okolo 450 mužov, ktorí bojovali v povstaleckej armáde i v partizánskych jednotkách a mnohí sa nedožili slobody. Prvý s príhovorom – najmä o mieri – vystúpil 98-ročný vojnový veterán Vladimír Strmeň, po ktorom si slovo zobral europoslanec Branislav Ondruš.

Príhovor predsedu SZPB Jaroslava Demiana.

Historický sprievod pozdravil aj Vladimír Strmeň.

Poslankyňa NR SR z Banskej Bystrice Ľubica Laššáková, ktorá je tiež členkou SZPB, podiel obyvateľov strategického trojuholníka Šumiac – Telgárt – Červená Skala v Povstaní skoncentrovala do troch hesiel: Masaryk, malý Stalingrad a železný kapitán.

Posádka opancierovaného vlaku T. G. Masaryk vykonala doslova divy v bojoch proti nacistickým okupantom pri horehronských tuneloch. Prirovnanie k Stalingradu vychádza z faktu, že povstanci 5. septembra 1944 Telgárt (vyslovuje sa mätko telgárt) nielenže oslobodili, ale aj nasledujúcich sedem týždňov držali kontrolu nad vstupom nemeckých vojsk na Horehronie a do srdca SNP. Železným kapitánom nazvali neohrozeného povstaleckého veliteľa kpt. Jána Staneka.

Návštevníkov čakal pestrý program

Do pietneho aktu sa dojmavo zapojila aj miestna gréckokatolícka farnosť na čele s kňazom Petrom Komanickým, spevácka skupina Horehronskí chlapi (združuje mužov z Pohorelej Šumiaca, Telgártu a Vernára) a Dy-

Kultúrny program.

chová hudba Železiarne Podbrezová, ktorú od júna vedie mladá sympatická dirigentka Natália Perďochová.

Mimochodom, po vojne desaťročia na čele tejto jednej z najstarších dychoviek v strednej Európe stál práve Vladimír Strmeň. Obe tieto hudobné telesá sa potom predstavil aj vo vystúpeniach v miestnom amfiteátri.

Atmosféru podujatia doslova dokreslovala výstava akademického maliara Štefana Galvánka, ktorého inšpiruje predovšetkým príroda na Horehroní, a stánky spojené s predajom ľudovomeleckých predmetov.

Nechýbali ani tanky a delá

Súčasťou spomienkovej akcie venovanej pamiatke obetí SNP. bola aj

ukážka vojenskej mobilizácie a prehliadka povstaleckej armády zo septembra 1944. Popoludní, po jeleňom guláši, program vyvrcholil rekonštrukciou bojov o Červenú Skalu, ktorá bola hlavným lákadlom celého podujatia. Veď v nej nechýbali ani delá a malé tanky.

Domáci i zahraniční účinkujúci návštevníkom priblížili vojenské udalosti z obdobia SNP. Poďakovanie za to patrí osobitne predsedovi KVH Carpathia Petrovi Velčickému, ako aj historikovi a spisovateľovi Marcelovi Maniakovi, členovi Historicko-dokumentačnej komisie pri OO SZPB v Poprade. Nuž, škoda, že sa išlo verne podľa historickej pravdy a Nemci už tu nedostali na frak.

Delegácia Ústrednej rady SZPB.

Ukážky bojov.

Partizánsky chodník, ktorý nedovolí zabudnúť

Pochodu sa zúčastnil aj prezident SR Peter Pellegrini.

V sobotu 22. augusta 2026 sa pri príležitosti 82. výročia Slovenského národného povstania uskutočnil už 38. ročník turistického pochodu „Náučným partizánskym chodníkom“ na 12-kilometrovej trase zo Zlatna do Skýcova.

Podujatie otvoril starosta Zlatna Martin Zeman. Medzi hosťami privítal prezidenta SR Petra Pellegriniho, ktorý sa na pochode zúčastnil už po ôsmy raz, ako aj predstaviteľov vlády, parlamentu a samosprávy. Prítomným sa prihovoriť aj Tibor Gašpar a predseda Nitrianskeho samosprávneho kraja Branislav Becík.

Záujem verejnosti bol aj tento rok veľký. Trasu absolvovalo 640 pochádzajúcich, ďalšia približne stovka ľudí sa zapojila do sprievodného programu. Časť účastníkov navštívila Topolčianky, kde položila veniec k pamätníku popravených partizánov, Holanďana Corneliusa Johanesa Bloma a Francúza Reného Orana. Ich osudy prítomným priblížila oblasťná tajomníčka SZPB Anna Zabáková.

Po skončení pochodu sa účastníci zhromaždili pri pamätníku hrdinov v Skýcove, kde si pamiatku padlých uctili položením vencov. Za SZPB vystúpil jeho podpredseda Marián Kéry, ktorý pripomenul historický význam SNP a oslobodzovania Slovenska.

Kladenie vencov v obci Zlatno.

Predsedička OblO. SZPB v Nitre Elena Novotná ocenila spoluprácu starostov Zlatna a Skýcova a poďakovala partnerom, ktorí organizačne, materiálne či finančne prispeli k uskutočneniu podujatia.

Súčastou programu boli aj ukážky zoskokov padákom v podaní Klubu vojenských výsadkárov. Najmladší účastník mal iba jeden a pol roka, najstarší pochádzajúci 86 rokov a najvzdialenejšia rodina pricestovala z českého Vimperka.

Dvanásť kilometrov histórie

Nie je to náhodná trasa. Ide o cestu medzi dvoma obcami, ktoré za pomoc partizánom zaplatili tú najvyššiu cenu.

Zlatno sa počas povstania stalo jedným z hlavných stredísk partizánskeho odboja v Tribeči. V zimných mesiacoch 1944/45 sa tu pohybovalo vyše tisíc partizánov rôznych národností – Slováci, Rusi, Ukrajinci, Česi, Rumuni, Bulhari, Poliaci, Francúzi, Holanďania a Taliani. V priestore medzi Zlatnom

a Skýcovom vznikla Nitrianska partizánska brigáda. Za svoj postoj získalo Zlatno titul partizánska obec.

Zlatno poznačila aj tragická zrážka dvoch sovietskych lietadiel, ktoré sa v podvečer 22. decembra 1944 namiesto plánovaného útoku na nemecké pozície pri Chynoranoch nad Tribečom zrazili. Po núdzovom zhodení munície bolo v obci zničených niekoľko domov, zahynulo 11 nevinných obyvateľov a z 12-člennej posádky sa zachránil jediný človek – radista Piotr Michajlovič Metolkin.

Skýcov zaplatil popolom. Dňa 15. marca 1945 nemecké jednotky zaútočili na obec tankami zo všetkých strán. Obyvateľov vyhnali z domovov a na druhý deň, 16. marca, dedinu vypálili. Zhorelo 262 domov. Zostal kostol, fara, škola a niekoľko domov, v ktorých bývali Nemci.

O spomenutých ľuďoch je ten pochod. Vznikol na ich pamiatku. Aby sme si ich odvahu a statočnosť pripomínali aj vtedy, keď už medzi nami nebude nikto, kto tie časy zažil.

Podujatie inicioval generál Husák

Turistický pochod „Náučným partizánskym chodníkom“ založil v roku 1988 priamy účastník partizánskych bojov v SNP niekdajší predseda SZPB, dnes už nebohy generálporučík vo výslužbe Ján Husák. Zrealizovať jeho myšlienku pomohli vtedajší starostovia Štefan Gahér zo Skýcova a Štefan Doskoč zo Zlatna. Vtedy išlo o lokálne podujatie dvoch podhorských obcí. Dnes sa na cestu Náučným partizánskym chodníkom vydávajú stovky ľudí.

Osláv SNP v Zlatne a Skýcove sa podpredseda SZPB Marián Kéry zúčastňuje nepretržite od roku 2006. Menili sa vlády, ministri, starostovia oboch obcí aj to, ktorým smerom sa v daný rok ide. Chodník zostal.

Vo svojom prihovore okrem iného uviedol, že územie Slovenska oslobodili vojaci Červenej armády a Rumunskej kráľovskej armády spolu s partizánmi, 1. československým armádnym zborom Ludvíka Svobodu a vojakmi slovenskej armády, ktorí prešli na stranu povstania. Skýcov bol oslobodený 30. marca 1945 sovietskymi a rumunskými vojakmi.

Skýcov mal ešte šťastie. Ľudí vyhnali, dedinu vypálili, ale nepostrieľali ich. Inde to skončilo horšie: Nemecká, Kremnička, Kľak, Ostrý Grúň, Kalište či Tokajík. Tam nezostali len ohorené múry. Vraždili tam nemeckí vojaci a príslušníci Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy. Slováci sa podieľali na vraždení Slovákov.

Osemdesiatdva rokov je dosť dlhý čas na to, aby z Nitrianskej partizánskej brigády nežil už nikto. Ján Husák, ktorý s myšlienkou Náučného partizánskeho chodníka prišiel, zomrel v roku 2016. Priamych svedkov niet. Ostali kroniky, pamätne izby v Zlatne a v Skýcove. A tých dvanásť kilometrov.

Aj preto tam chodím, aby trasa generála Husáka nezarástla zabudnutím.

Príhovor podpredsedu SZPB Mariána Kéryho.

spracované podľa príspevkov Anny Zabákovovej a Mariána Kéryho,
foto: OblO Nitra, Marián Kéry,
Kancelária prezidenta SR

V Prašníku si uctili hrdinov SNP

Prašník – Pustá Ves patrí k miestam, kde história Slovenského národného povstania nie je iba kapitolou v učebnici. Aj tento rok sa tu stretli stovky návštevníkov, predstavitelia verejného života a členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, aby si pripomenuli 82. výročie SNP. Medzi nimi nechýbala ani 98-ročná priama účastníčka povstania Alžbeta Zollerová.

Regionálne oslavy sa uskutočnili 5. septembra 2026 v Prašníku – Pustej Vsi. Účastníci si najskôr uctili pamiatku padlých pri spoločnom hrobe troch sovietskych partizánov a následne pokračoval program v miestnom prírodnom amfiteátri SNP.

Medzi hosťami bol podpredseda SZPB a poslanec NR SR Marián Kéry, ktorý

sa na oslavách v Prašníku zúčastnil po prvý raz. Prítomní boli aj poslanec NR SR a starosta Chtelnice Ján Horváth, predseda Trnavského samosprávneho kraja Jozef Viskupič, splnomocnenkyňa vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Simona Zacharová, predseda Oblastného výboru SZPB v Piešťanoch Ľubomír Pastucha, ako aj predstavitelia okolitých miest a obcí.

Živá pamäť povstania

Osobitným hosťom bola Alžbeta Zollerová, posledná žijúca priama účastníčka SNP v regióne. Dnes 98-ročná pamätníčka mala počas povstania iba 16 až 17 rokov. Spolu so svojou rodinou pomáhala partizánom z oddielu Jermak, ktorí sa koncom roka 1944 a začiatkom roka 1945 ukrývali v okolitých lesoch a v starej hájovni. Dodnes je členkou ZO SZPB Prašník.

„Som rád, že som sa zoznámil s poslednou žijúcou priamou účastníčkou SNP v regióne, 98-ročnou Alžbetou Zollerovou,“ uviedol po podujatí Marián Kéry.

Práve jej prítomnosť symbolicky prepájala dnešné oslavy s udalosťami spred viac ako osemdesiatich rokov.

Prašník a najmä jeho časť Pustá Ves totiž patrili počas SNP k významným miestam partizánskeho odboja na západnom Slovensku. Pôsobil tu partizánsky oddiel Jermak, 2. československá partizánska brigáda J. V. Stalina a ďalšie partizánske jednotky. Po smrti

Ilju Dibrovu prevzal v októbri 1944 vedenie brigády Jozef Brunovský.

Za pomoc partizánom zaplatili miestni obyvatelia vysokú cenu. Pustá Ves bola opakovane terčom nacistických razíí, desiatky jej obyvateľov boli odvedené do väzenia a 8. marca 1945 bola osada vypálená.

História ožila aj pred návštevníkmi

Oslavy neboli iba pietnou spomienkou. Členovia Klubu vojenskej histórie Prašník pripravili ukážku bojov sprevádzanú hovoreným slovom Igora Dobrovodského. Návštevníci mohli zavítať aj do pamätnej izby SNP. Kultúrny program doplnili miestne a re-

gionálne spevácke súbory a ďalší účinkujúci.

Prašník si odkaz povstania pripomína dlhodobo. Oslavy SNP sa v Pustej Vsi pravidelne konajú už od roku 1964 a miesto zostáva jedným z významných centier pripomínania protifašistického odboja na západnom Slovensku.

Aj po viac ako ôsmich desaťročiach tak na jednom mieste stoja vedľa seba priama účastníčka povstania, potomkovia jeho bojovníkov a generácie, ktoré poznajú vojnu už iba z rozprávania a historických prameňov. Práve takéto stretnutia dávajú pripomínaniu SNP jeho najdôležitejší zmysel – aby osobná pamäť posledných svedkov nezanikla spolu s nimi.

V Dobrej Nive aj s lampiónmi

V piatok 28. augusta 2026 sme si aj v Dobrej Nive pripomenuli 82. výročie Slovenského národného povstania. Najskôr sa uskutočnila slávnostná členská schôdza ZO SZPB, na ktorej jej predseda Ján Slosiarik v príhovore pripomenul tento významný medzník v dejinách slovenského národa. Venoval však veľkú pozornosť aj súčasnej situácii v SZPB po 19. zjazde organizácie a jej „Programovému zameraniu“.

Schôdza potom pokračovala poskytnutím informácií zo zasadnutia pléna Oblastného výboru SZPB vo Zvolene. Na ňom sa tiež hovorilo o výsledkoch zjazdu. Najmä o úlohách, ktoré stoja pred vedením organizácie, ale aj pred samotnými členmi. Je to predovšetkým aktívnejšia práca s mládežou, oboznamovanie mladých ľudí s vlastnou históriou, a to aj prostredníctvom zaujímavých podujatí, či už súťaží, alebo besied.

V diskusii sa tiež hovorilo o pripravovaných podujatiach. Bola to účasť na Švábe na „Odbojárskej vatre“. Tú organizátori z MO SZPB v Krupine každoročne pripravujú a jej súčasťou je aj branno-vedomostná súťaž pre žiakov základných a stredných škôl. A potom aj účasť členov na „Partizánskej prehliadke“ v Detve.

Na slávnostnej schôdzi sa aj blahoželalo. Jubilanti boli dvaja – Vierka Kršáková a Ján Kristel.

Po skončení schôdzy sa všetci členovia presunuli k Pamätníku padlých na Námestí SNP, kde očakávali účastníkov lampiónového sprievodu. Ten je už tradičnou sprievodnou akciou týchto osláv. Zažaté lampióny v rukách detí priniesli do ich tváří radosť a rodičom spokojnosť.

Po príchode sprievodu k pamätníku sa uskutočnil slávnostný pietny akt –

položenie vencov. Nasledovala štátna hymna a po nej slávnostný príhovor starostu obce Milana Jakubíka.

Potom sa všetci účastníci osláv presunuli k amfiteátru Kolo. V jeho blízkosti bola zapálená Vatra SNP. Oslavy ďalej pokračovali spoločenským posedením pri hudobnej produkcii DJ Vlada Mráza. A keďže prialo aj počasie, všetci účastníci, ale i organizátori týchto osláv, mohli byť spokojní.

text a foto: Ján Slosiarik

Oslavy 82. výročia SNP v Levoči na dvoch samostatných akciách

Prvé stretnutie, ktoré pripravili mesto Levoča, Okresný úrad Levoča a ZO Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, sa uskutočnilo 28. augusta 2026 na Námestí Majstra Pavla pri Pamätníku oslobodenia v Levoči. So slávnostným príhovorom vystúpil predseda ZO SZPB v Levoči Peter Hromják. Po jeho príhovore zaznel príspevok zástupkyne ZO Únie žien v Levoči, ktorá pripomenula významné úlohy žien v SNP. Na oslavách sa zúčastnili aj zástupcovia štátnej správy a mestskej samosprávy.

Na druhý deň, 29. augusta 2026, oslavy pokračovali v bývalom Vojenskom výcvikovom priestore Javorina na Vinnej, približne 18 km od Levoče. Pri pamätníku havárie vojenského lietadla počas SNP sa členovia ZO SZPB spolu s občanmi poklonili pamiatke účastníkov tejto tragickej udalosti. Po štátnej hymne so slávnostným príhovorom vystúpil predseda ZO SZPB Ing. Peter Hromják, ktorý prítomným priblížil aj priebeh tragédie. Nasledovalo hudobné vystúpenie harmonikárov s partizánskou tematikou a skromné posedenie s občerstvením.

Tragédia v Levočských horách

Sovietska armáda počas SNP pomáhala aj s evakuáciou ranených zo Slovenska. Nie všetky lietadlá však doleteli do cieľa. V Levočských horách neďaleko obce Torsky, pod vrchom Javorina (1 134 m n. m.), došlo k havárii lietadla Li-2 č. 30. Lietadlo bolo 23. októbra 1944, približne dve hodiny pred polnocou, zostrelené nemeckou stíhačkou Junkers Ju 88 G-6.

Lietadlo odštartovalo z letiska Tri Duby a smerovalo na Ukrajinu s ranenými vojakmi. Na palube bolo 16 ľudí – členovia posádky, slovenskí a francúzski vojaci a ošetrovateľka Alica Braunová-Rutkayová z Bratislavy, ktorej sa predtým podarilo uniknúť zo židovského tábora v Lučenci.

Zo 16 sa zachránili piati

Haváriu prežili zo 16 ľudí len piati. Medzi nimi veliteľ a pilot lietadla gardový kapitán Peter Fjodorovič Gubin, ktorý vyskočil posledný spolu s navigátorom. Napriek zraneniam sa im s veľkými ťažkosťami podarilo prejsť približne 30 kilometrov horami k partizánom, ktorí ich zachránili. Haváriu prežil aj čatár Anton Koprda zo Slepčian pri Nitre, ktorý sa nachádzal vo chvostovej časti lietadla.

Medzi obeťami boli ostatní členovia posádky lietadla, československí a francúzski vojaci aj Alica Braunová-Rutkayová. Časť obetí pochovali na vojenskom cintoríne v Levoči.

text a foto: Juraj Faltin

Utrpenie obyvateľov vypálenej Zlatej Bane

V sobotu 5. septembra 2026 sme si v obci Zlatá Baňa pripomenuli 82. výročie Slovenského národného povstania. Pietny akt bol zároveň dôstojnou spomienkou na utrpenie obyvateľov obce, ktorú 7. septembra 1944 vypálili nemecké okupačné jednotky ako odvetu za pomoc partizánom pôsobiacim v Slanských vrchoch.

Historické udalosti vo svojom príhovore priblížil viceprimátor mesta Prešov Peter Krajňák. Pripomenul, že po vypuknutí SNP a obsadení východného Slovenska nemeckými jednotkami sa v oblasti Slanských vrchov

sústredovali vojaci aj partizáni. Obyvatelia Zlatej Bane poskytovali pomoc partizánskej skupine Čapajev.

Tragické udalosti vyvrcholili 7. septembra 1944, keď po bojoch s partizánmi vstúpili do obce nemecké jednotky. Postupne zapalovali domy, rabovali majetok a sústredovali obyvateľov. Pri útoku granátom boli zranené tri ženy, medzi nimi Margita Gálová, rod. Fedorová, ktorá si niesla trvalé následky. Zavraždení boli Ján Lelák zo Zlatej Bane a Tomáš Kastelovič zo Solivaru. Časť mužov bola neskôr odvlečená na nútené práce a do koncentračného tábora.

Členovia SZPB pred pamätníkom.

Príhovor Petra Krajňáka.

Dobová kronika obce Abranovce zachytáva rozsah tragédie slovami, že obec zachvátil požiar takmer naraz a jej obyvatelia prišli prakticky o všetko. Mnohí následne našli dočasné útočisko v okolitých obciach.

Udalosti v Zlatej Bani neboli ojedinelé. V rovnakom období, 7. septembra 1944, boli vypálené aj podhorské obce Petrovce a Hermanovce.

Po viac ako ôsmich desaťročiach si preto pripomíname nielen udalosti Slovenského národného povstania, ale predovšetkým konkrétne obeť a utrpenie civilného obyvateľstva.

Čeť ich pamiatke.

text: viceprimátor mesta Prešov
Peter Krajňák – skrátené,
foto: Paľo Mikulák

V Košiciach aj s výstavou Pomstiteľa z ľudu

Členovia oblastnej organizácie SZPB v Košiciach si pripomenuli významné vojnové udalosti počas SNP na viacerých pamätných miestach. V piatok 28. augusta sa ako spoluorganizátori zúčastnili na pietnej spomienke pri pamätníku mjr. Ľudovíta Kukorelliho v Mestskom parku v Košiciach.

Pri tónoch smútočného pochodu, ktorý hrala dychová hudba Košice, sa uskutočnil pietny akt. Vence a kytice kládli zástupcovia jednotlivých mestských častí, primátor mesta Košice Jaroslav Polaček, zástupca družobného Maďarského zväzu odbojárov z Miškolca Miklós Pusztay, predsedníčka Košickej organizácie Zväzu Rusov na Slovensku Natália Dostovalová, zástupcovia ďalších spoločenských a politických organizácií a za oblastnú organizáciu SZPB v Košiciach Viliam Oskar, narodený v koncentračnom tábore Bergen-Belsen.

Pri pamätníku generála Petrova

Po skončení pietneho aktu sa členovia oblastnej organizácie SZPB Košice presunuli k pamätníku gen. Ivana Jefimoviča Petrova a položením kvetov si uctili hrdinov SNP, ako aj vojakov Červenej

Členovia oblastnej organizácie SZPB pri pamätníku mjr. Ľudovíta Kukorelliho.

armády padlých pri oslobodzovaní Československa. K prítomným sa prihovoral predseda OblV SZPB Košice Ján Dianiška. Smutne poznamenal, že sme generácia, ktorá si mala len pripomínať obeť 2. svetovej vojny. Skutočnosť je však oveľa krutejšia a v bezprostrednej blízkosti našich hraníc zúri vojnový konflikt na

Ukrajine. Vyjadril nádej, že znepriatelené strany si čo najskôr sadnú za rokovací stôl a dohodnú sa na mierovom ukončení vojny ešte skôr, ako dôjde k ďalšej eskalácii bojov. Za účasť na pietnej spomienke sa prítomným poďakovala aj Natália Dostovalová.

Na záver piatkových osláv v centre Oblastného výboru SZPB na Hlavnej ulici Ján Dianiška otvoril výstavu Pomstiteľa z ľudu. Materiály na výstavu pripravilo Múzeum Víťazstva spoločne s Ruským štátnym archívom sociálno-politických dejín. Sú venované dejinám sovietskeho partizánskeho hnutia v rokoch 1941 – 1945. Partizánov často nazývali pomstiteľmi z ľudu. Chopili sa zbraní a bojovali proti fašistickým okupantom po napadnutí Sovietskeho zväzu.

Vence aj v Dargovskom priesmyku

V sobotu 29. augusta sme sa položením vencia zúčastnili na oslavách pri Pamätníku víťazstva v Dargovskom priesmyku. Prítomní účastníci mali

možnosť vidieť výstavu vojenskej výstroje a výzbroje z 2. svetovej vojny, premietanie dokumentárnych filmov v Sieni bojovej slávy či tvorivé dielne pre deti vrátane maľovania na tvár.

V nedeľu 30. augusta si účastníci osláv položením vencov uctili obeť vojny pri pamätníku „Obetiam fašizmu zavraždeným v tomto údolí v rokoch 1944 – 1945“ v Čermelskom údolí – na Alpinke pri Košiciach. Pamätník pripomína vyše 50 obetí, ktoré zastrelili maďarskí poľní žandári a nyilašiovci zo špeciálnej čaty na Nový rok 1945, iba niekoľko dní pred oslobodením Košíc.

Na Alpinke, obľúbenom rekreačnom mieste Košičanov, bol pre účastníkov osláv pripravený kultúrny program a občerstvenie. Po príhovoroch poslancov parlamentu a predstaviteľov politických strán bola slávnostne zapálená Partizánska vatra.

text a foto: Dušan Rybanský, tajomník
oblastnej organizácie SZPB v Košiciach

Otvorenie výstavy Pomstiteľa z ľudu.

SNP sme si pripomenuli aj vo Svite

V našom meste sme si pripomenuli 82. výročie Slovenského národného povstania. Aj pod Tatrami si uvedomujeme, že SNP nebolo len významným vojenským bojom, ale predovšetkým príbehom odvahy, odhodlania a statočnosti obyčajných ľudí, ktorí sa postavili proti fašizmu.

Svit, postavený na hodnotách práce, spolupatričnosti a súdržnosti, si

aj dnes pripomína, aké dôležité je stáť pri sebe a vážiť si hodnoty, na ktorých je naša spoločnosť postavená – slobodu, demokraciu a ľudskú dôstojnosť.

Slávnostný príhovor predniesla primátorka mesta Dáša Vojsovičová.

Úcta a vďaka patria všetkým, ktorí sa postavili proti fašizmu a svojou odvahou prispeli k našej budúcnosti.

text a foto: ObľO Poprad

Pamätník SNP vo Svite.

Slovensko potrebuje zjednotenie

31. augusta sme si v Brusne pripomenuli najvýznamnejšiu udalosť v novodobých dejinách Slovenska – 82. výročie začiatku Slovenského národného povstania. Položením vencov sme si uctili pamiatku nespočetných bojovníkov za našu štátnu samostatnosť a národnú slobodu.

Do prípravy a priebehu SNP sa zapojila aj časť obyvateľov našej obce. So slávnostným príhovorom vystúpil

starosta obce Igor Švec. Vyzdvihol význam SNP pre našu budúcnosť a upozornil na jeho odkaz pre našu súčasnosť, ktorý spočíval v zjednotení väčšiny Slovákov v boji proti nemec-kému nacizmu.

Aj dnešné Slovensko by potrebovalo takéto zjednotenie za lepšej a šťastnejšej život súčasných i budúcich generácií.

text: Karol Uhrík, foto: Marian Sokol

Spoločná fotografia členov SZPB pred pamätníkom v Brusne.

Dva dni vo Vernári

Spomienkové zhromaždenie.

V dňoch 29. – 30. augusta 2026 sme si vo Vernári pripomenuli 82. výročie Slovenského národného povstania.

Pietnymi aktmi pri pomníku v centre obce, položením vencov a odhalením nových informačných panelov v Tesnине, odovzdaním Medaily M. R. Štefánika I. stupňa Partizánskej obci a zapálením povstaleckej vatry sme si uctili pamiatku všetkých, ktorí sa postavili proti fašizmu a bojovali za slobodu.

Na oslavách sa spolu s členmi SZPB a občanmi obce zúčastnili prednostka OÚ Slávka Macuráková, starosta obce Ondrej Ondruš, tajomník Oblastnej organizácie SZPB Poprad Ján Pavlovčín a predseda ZO SZPB Milan Petrigač.

Súčasťou osláv bol aj výstup na Koľvač, kde sa uskutočnil pietny akt pri obnovenom pamätníku.

Ďakujeme všetkým občanom, hosťom, organizátorom a účinkujúcim, ktorí svojou účasťou pomohli zachovať odkaz SNP a pripomenúť ho aj ďalším generáciám.

text a foto: obec Vernár

Spoločná fotografia pred partizánskou vatrou.

Pred sochou partizána v Spišskej Belej

Pamätná tabuľa na budove mestského úradu a pomník obetiam 2. svetovej vojny v podobe sochy partizána v parku boli dejiskom pietnej spomienky na hrdinov Slovenského národného povstania z roku 1944. Deň pred celoštátnym sviatkom – Výročím SNP – vzdali úctu členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov a zamestnanci mestského úradu v Spišskej Belej poklonením sa a položením vencov k týmto pamätníkom.

V tých časoch padlo aj veľa ľudí zo Spišskej Belej, ktorí pomáhali v národnoslobodzovacom boji. Za zvuk

kov hymny im zhromaždení v duchu poďakovali za odhodlanie a odvahu bojovať za náš národ v ťažkých časoch.

Za členov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov prehovoril Miroslav Orosz. Zazneli aj slová primátora mesta Spišská Belá Petra Ziburú. Zúčastneným členom SZPB sa poďakoval za ich dlhoročnú oddanosť pamiatke udalostí z obdobia 2. svetovej vojny a nezabudol ani na padlých vojakov a rodákov mesta.

Práve im patrí naša veľká vďaka za draho zaplatenú slobodu.

text a foto: ObľV Poprad

Aktívne členky a členovia SZPB pred pamätníkom v Spišskej Belej.

Aj obyvatelia Sabinovčania pôsobili v odboji

Pred pamätníkom v Sabinove.

Aj keď samotný Sabinov a jeho okres v čase vypuknutia Povstania nepatrili do povstaleckého územia, aktivity pokrokového zmýšľajúcich obyvateľov nášho mesta proti ľudáckemu režimu a fašistickému Nemecku sa začali prejavovať už od roku 1941. Odbojovú činnosť organizoval v meste ilegálny revolučný výbor. V rokoch 1943 – 1944 nadviazal kontakty s partizánmi v Čergovskom pohorí. Jadro ich oddielov tvorili vojnoví utečenci, zbehlíci z koncentračných táborov, politicky prenasledovaní občania a vyslaní vojaci Červenej armády.

Tesne pred príchodom Nemcov do mesta 31. augusta 1944 sa k partizánom pridala aj časť vojakov sabinovskej posádky spolu s výzbrojou. Veliteľom tejto partizánskej jednotky, ktorá patrila do zväzku Alexandra Nevského, bol sabinovský učiteľ Ludovít

Pavel Sýkora. Po obsadení sídla štábu partizánov pri obci Križe fašistami sa jednotka popri bojových akciách postupne presunula k mestám Liptovský Mikuláš, Brezno a Tisovec až k rieke Hron, kde zotrvala do príchodu oslobodzovacích vojsk Červenej armády.

Do Povstania sa zapojili občania mesta rôznych národností a vierovyznaní. S úctou spomíname na vojaka Vladimíra Lieglera, občana nemeckej národnosti, ktorý padol pri obrane letiska Tri Duby 18. októbra 1944, na občana židovského pôvodu Lea Jungera, ktorý sa pridol k partizánom v Čergovskom pohorí, či na Slováka Jána Malíka, ktorého fašisti pri obci Rudlov popravili za partizánsky odboj. Obetí za našu slobodu z nášho mesta je podstatne viac a ich mená sú zverejnené pri Pomníku osloboditeľov na Námestí slobody.

ZO SZPB v Sabinove si v spolupráci s mestom Sabinov a okresným úradom každoročne pripomína augustové vojnové udalosti pietnym aktom s kladením vencov. Tento rok sa uskutočnil 28. augusta 2026. Slávnostného príhovoru sa ujal predseda ZO SZPB Peter Molčan, ktorý okrem iného povedal: „SNP je rozhodne dejinnou udalosťou. Naša úcta k nemu by mala pretrvávať dnes, ale aj v budúcnosti.“ Na pietnom akte sa zúčastnilo približne 200 ľudí.

Už 25. augusta 2026 členovia výboru ZO SZPB spolu s primátorom mesta Michalom. Repaským položili veniec k Pomníku partizánov na Lysej hore.

Členovia SZPB pri Pomníku partizánov na Lysej hore.

Tento pamätník bol postavený začiatkom sedemdesiatych rokov minulého storočia ako pamiatka na boje partizánskej jednotky pod vedením Ľudovíta Pavla Sýkora. Vďaka starostlivosti pracovníkov Mestských lesov, s. r. o., Sabinov je dnes pomník v dôstojnom stave pri frekventovanom turistickom chodníku z Lysej na Čergov.

text: Peter Molčan, foto: Štefan Kupčík

V Kunerade odznali nové verše

Pri Pamätníku SNP v Kunerade 30. augusta uskutočnil pietny akt pri príležitosti 82. výročia povstania. Na podujatí sa stretli členovia základných organizácií z Rajca, Sklabine a Kuneradu.

ZO SZPB Rajec sa zúčastnila pod vedením predsedu Karola Dobeša, domácu organizáciu viedol Milan Dolník. Za Oblastný výbor SZPB Žilina bol prítomný jeho predseda plk. v. v. Juraj Drotár. Medzi hosťami bola aj tajomníčka Veľvyslanectva Ruskej federácie Inna Viktorovna Kuznecovová.

Vzácnym hosťom bol Miroslav Smatana z Vrchteplej pri Považskej Bystrici, spisovateľ, básnik a účastník SNP, ktorý udalosti povstania prežil ako mladý človek. Počas pietneho aktu predniesol vlastnú báseň venovanú SNP.

Program pokračoval vystúpením folklórneho súboru Kamenček. Účastníci si mohli pozrieť aj dobové fotografie a pripomenúť príbehy ľudí, ktorých životy poznačili udalosti povstania.

Kunerad má v dejinách SNP významné miesto. V tamojšom zámku počas povstania sídlil štáb 2. partizánskej brigády M. R. Štefánika, ktorá pôsobila

aj v Rajeckej doline. Dňa 25. septembra 1944 bol Kuneradský zámok nemeckými jednotkami vypálený.

Účastníci si pri pamätníku uctili pamiatku všetkých, ktorí sa postavili proti fašizmu a za slobodu zaplatili vlastným životom. Podujatie zároveň pripomenulo potrebu odovzdávať odkaz SNP a úctu k jeho účastníkom ďalším generáciám.

text a foto: Peter Funtík

Pred pamätníkom v Kamienke.

V Kamienke si uctili pamiatku padlých partizánov

Pri príležitosti 82. výročia Slovenského národného povstania sa 10. septembra 2026 v obci Kamienka uskutočnilo tradičné stretnutie odbojárův z regiónov Humenné a Snina, členov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov a obyvateľov obce.

Podujatie pripravil Oblastný výbor SZPB v Humennom v spolupráci s Obecným úradom v Kamienke a Oblastným úradom Vojenského obvodu Valaškovce. Stretnutie bolo venované pamiatke padlých partizánov a pripomenutiu spolupráce obyvateľov Kamienky s partizánskymi jednotkami pôsobiace v tejto oblasti na jeseň 1944.

Účastníci si pamiatku padlých uctili pietnym aktom položením vencov a kytíc vďaka k pamätnej tabuli osadenej na budove obecného úradu. Následne sa presunuli k protiletadlovému kanónu vz. 44 umiestnenému v areáli obce. Súčasťou programu bola aj spomienka na partizánov, ktorí položili svoje životy v chotári Kamienky.

Kultúrnu časť stretnutia otvoril prednes úryvku z prózy Ladislava

Mňačka. Nasledoval príhovor venovaný pamiatke padlých partizánov z obce Kamienka, 82. výročiu Slovenského národného povstania a pamiatke obetí holokaustu. Program doplnila športová súťaž, občerstvenie a spoločné stretnutie účastníkov.

Takéto regionálne podujatia majú svoj význam nielen ako prejav úcty k ľuďom, ktorí bojovali proti fašizmu, ale aj ako spôsob odovzdávania historickej pamäti ďalším generáciám.

text a foto: ObIV SZPB Humenné

Pred pamätníkom v Kamienke.

Nezabúdajme na konkrétnych účastníkov odboja

Prezentácia knihy v Prahe.

Začiatkom septembra sme si pripomenuli 50. výročie odchodu významného predstaviteľa protifašistického hnutia a člena povstaleckej Slovenskej národnej rady Ladislava Novomeského.

Spoločnosť L. Novomeského (SLN) zorganizovala v Prahe 1. septembra diskusiu o knihe Novomeský a Horváth: Velikáni literatúry a politiky, zo Senice do sveta (Matica slovenská 2025), do ktorej autorsky prispeli aj viacerí členovia SZPB.

Prezentácia v Slovenskom inštitúte sa konala za účasti netere Ivana Horvátha, režisérky a producentky Deany Jakubiskovej, predsedu MS Mariána Gešpera a editora knihy Lukáša Perného. Na podujatí, ktoré moderovala riaditeľka inštitútu v Prahe Jana Vaľová, sa opa-

kovane zdôrazňovalo humanistické, mierové a sociálne poslanstvo oboch spisovateľov - politikov v kontexte budovania dobrých kultúrnych vzťahov medzi Českou a Slovenskou republikou.

V predvečer 50. výročia úmrtia Ladislava Novomeského - 3. septembra sa pri jeho symbolickom hrobe a rodinnom hrobe v Bratislave zišli užšia skupina básnikov priaznivcov a nasledovateľov zo SLN, MS a SZPB, ktorí na hrob položili sedem ruží.

text a foto: Lukáš Perný, predseda SLN

Nezabúdajme na konkrétnych účastníkov odboja

Za prítomnosti členov Oblastného výboru a Základnej organizácie SZPB partizána Jozefa Tótha v Rožňave si vyše 60 občanov okresného mesta 28. augusta pripomenulo na Námestí 1. mája 82. výročie SNP.

Prítomným sa prihovoral primátor mesta Michal Domík a vyzdvihol význam SNP z historického hľadiska pre

Príhovor zástupcu SZPB.

Slovensko. Na tohtoročných oslavách SNP vystúpil so svojim príhovorom aj zástupca SZPB, podpredseda Oblastného výboru SZPB Milan Malček, ktorý pripomenul chronologicky historické udalosti súvisiace so SNP v rokoch 1944 až 1945. Vo svojom prejave nezabudol zdôrazniť, že sa o SNP začína s odstupom času hovoriť spravidla ako o udalosti všeobecne a zabúda sa na osoby a zložky, ktoré sa priamo podieľali na bojoch s fašistickými okupantmi a ich domácimi príslušníkmi. Ďalej pripomenul, že sa zabúda na dôležitosť a úlohu jednotlivých regiónov počas Slovenského národného povstania.

Súčasťou programu osláv bola aj prezentácia Historicko-dokumentačnej komisie SZPB pri Oblastnom výbore SZPB, na ktorej mali občania mesta a hostia po niekoľkých desiatkach

rokov možnosť vidieť a spoznať na fotografiách stotníka Františka Adama z Rožňavy a taktiež Helenu Mišurdovú z Rakovnice. Pri tejto príležitosti boli zástupcom OS SR dislokovaným v posádke Rožňava odovzdané fotografie osobností mesta Rožňava spojených so SNP v rokoch 1944 až 1945, ktorými bola doplnená stála expozícia SNP v objekte kasárni.

V priebehu osláv nebolo zabudnuté ani na členov SZPB zo základnej organizácie, ktorí zomreli v priebehu roka. Účastníci osláv 82. výročia SNP si uctili ich pamiatku minútou ticha.

Na záver spomienkového zhromaždenia osobne poďakovali členom SZPB a zvlášť členom Historicko-dokumentačnej komisie SZPB v Rožňave za vykonanú prácu primátor mesta Michal Domík a veliteľ 5. delostreleckého pluku z Rožňavy plukovník Ján Hric.

Spomienka na stotníka Františka Adama a Helenu Mišurdovú.

text: Milan Malček, foto: Adrian Gallo

Na SNP spomínali aj so žiakmi na Kežmarskom hrade

Čestná stráž pri pamätníku.

Spoločná fotografia účastníkov pietnej spomienky.

Pietny akt venovaný pamiatke všetkých, ktorí sa zapojili do boja za slobodu a demokraciu a ktorí počas SNP položili svoje životy, sa konal 2. septembra v Kežmarku.

Súčasťou podujatia bolo položenie vencov a kvetov k pamätníku na Kežmarskom hrade ako prejav úcty

a vďaka hrdinom SNP. Prítomní si pripomenuli význam udalostí z roku 1944 a odvahu ľudí, ktorí sa postavili

proti fašizmu a bojovali za slobodné Slovensko.

Dôležitú úlohu počas pietneho aktu zohrali aj žiaci základných škôl. Ich účasť je symbolom toho, že odkaz SNP a historická pamäť sa odovzdávajú aj mladším generáciám. Práve poznanie vlastnej histórie je dôležité pre to, aby sme si vážili mier, slobodu a hodnoty, ktoré dnes považujeme za samozrejmé.

Česť pamiatke všetkých, ktorí položili svoje životy v boji za slobodu a mier.

text a foto: Ján Verešpej,
člen výboru ZO SZPB 1. čs.
sam. tank. brig. Kežmarok,

Príspevok bol redakčne skrátený.

Sloboda nie je samozrejmosť a nerodila sa ľahko

2. september 2026. Žiaci a študenti opäť zasadli do školských lavíc a my si v Starej Ľubovni pripomínáme významnú udalosť našich novodobých dejín. Už osemdesiaty druhýkrát oslavujeme hrdinov, ktorí sa v auguste spoločne vzopreli proti vojne a neslobode.

Pri pomníku stoja príslušníci Ozbrojených síl SR posádky Prešov pod vedením plukovníka Mariána Brinčeka, veliteľa 22. prieskumného pluku. Za zvukov chorálu sa delegácie na čele s europoslankyňou Juditou Laššákovou blížia k pomníku padlým, aby vzdali úctu hrdinom Povstania.

Moderátorka, neter padlého 16-ročného hrdinu SNP, Lýdia Hricíková, víta účastníkov a odovzdáva slovo plukovníkovi Václavovi Homišanovi,

predsedovi Oblastného výboru SZPB v Starej Ľubovni. Nezabudol pripomenúť, aká je dôležitá historická pamäť.

Následne odovzdáva vyznamenania aktívnym členom SZPB, a to Ladislavovi Šlachetkovskému Medailu M. R. Štefánika I. stupňa, Petrovi Koberovi Medailu M. R. Štefánika II. stupňa, čestné uznanie Viere Sovičovej a pozdravný list Olge Špesovej.

Po minúte ticha za padlých hrdinov nám manželka Martin a Ivanka Karašovi svojím hudobným vystúpením pripomenuli známu partizánsku pieseň Tichá noc, tmavá noc.

A presúvame sa ďalej, pod Hrad Stará Ľubovňa. Tu riaditeľ Ľubovnianskeho múzea Dalibor Mikulík spolu s predsedom OblV SZPB Václavom Homišanom za prítomnosti Judity Laššákovvej a ve-

Pamätník obetiam nacistických represálií.

rejnosti odhaľujú pamätník obetiam represálií gestapa počas 2. svetovej vojny.

Na podujatí sa zúčastňujú aj žiaci Základnej školy Za vodou spolu s riaditeľkou Ivanou Vresilovičovou a pedagógmi. Aj týmto deťom boli adresované slová Dalibora Mikulíka, že objektívny výklad histórie nie je kaviarenskou témou, ale že máme počúvať odborníkov, ktorí si vážia historické fakty.

Oslavy 82. výročia SNP pokračovali aj 4. septembra 2026, keď sa 250 žiakov základných škôl spolu s 20 učiteľmi, členmi SZPB a JDS a zamestnancami Okresného úradu v Starej Ľubovni pod vedením prednostky Kataríny Tomkovej zúčastnilo na Pochode vďa-

ky na horu Marmon. Najmladšia generácia sa dozvedela o hrdinskom čine sovietskej posádky lietadla a obyvateľov Starej Ľubovne a Kežmarku pri záchrane letca Eugenija Ivanoviča Archipova počas SNP.

Tu sa končí príbeh osláv 82. výročia SNP v Starej Ľubovni. Ale naďalej pokračuje príbeh stretávania sa generácií, zachovania historickej pamäti a váženia si slobody, ktorá sa rodila ťažko.

text: Lýdia Hricíková, členka
predsedníctva OblV SZPB Stará
Ľubovňa, foto: Helena Homišanová

Príspevok bol redakčne skrátený.

Z výstupu na Marmon.

Sklabiňa – miesto, kde sa začalo Povstanie

V Sklabini 21. augusta 2026 uskutočnili miestne oslavy 82. výročia Slovenského národného povstania, na ktorých si účastníci pripomenuli významné miesto obce v dejinách protifašistického odboja.

Práve 21. augusta 1944, osem dní pred vypuknutím SNP, sa Sklabiňa stala významným centrom odbojovej činnosti. Pôsobili tu partizáni, predstavitelia Revolučného národného výboru i občania zapojení do protifašistického odboja. Na dome bratov Samčíkoviec bola vyvesená československá zástava ako symbol odporu proti fašizmu a návratu k spoločnému štátu Čechov a Slovákov.

V ten istý deň predseda Revolučného národného výboru Juraj Majerčík vyhlásil obnovenie Česko-Slovenskej republiky a Sklabiňa bola označená za prvé oslobodené územie v obnovennej republike.

Na oslavách sa zúčastnili aj členovia ZO SZPB Rajec a Kunerad. Medzi hosťami boli predseda Ústrednej rady SZPB Jaroslav Demian, predseda Oblastnej organizácie SZPB Martin Peter Mojtek, primátor Martina Ján Danko a predseda ZO SZPB Rajec Karol Dobeš.

Na príprave podujatia sa podieľali ZO SZPB Sklabiňa na čele s predsedom Igorom Kovačkom a Obecný úrad Sklabiňa. Oslavy pripomenuli nielen tri významné udalosti z augusta 1944 – pôsobenie partizánov, vyvesenie československej zástavy a vyhlásenie obnovy ČSR –, ale predovšetkým odvahu ľudí, ktorí sa ešte pred vypuknutím SNP otvorene postavili proti fašizmu.

Aj preto počas osláv zaznelo výstižné pomenovanie: Sklabiňa je hrdina. Jej príbeh zostáva významnou súčasťou odkazu protifašistického odboja a Slovenského národného povstania.

text a foto: Peter Funtík |

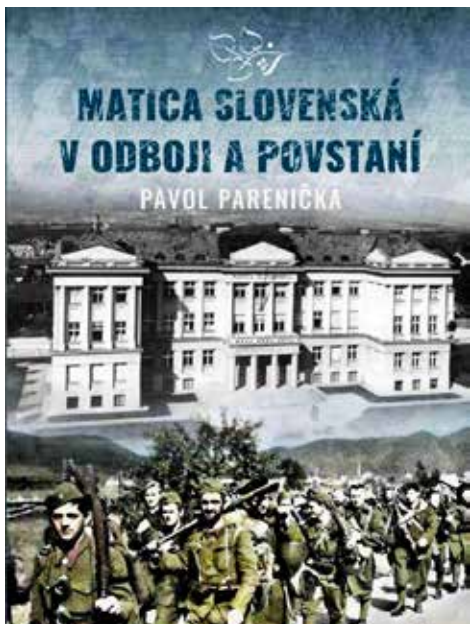

Pietny akt v Sklabini.

Účasťou v SNP zabránili zatvoreniu Matice

Lukáš Perný

Kniha vydaná z autorskej základne Pavla Pareničku a Mariána Gešpera MATICA SLOVENSKÁ V ODBOJI A POVSTANÍ nadväzuje na myšlienku Ladislava Novomeského spred 70 rokov – spracovať zapojenie MS do SNP. Na príklade účasti konkrétnych osobností v protifašistickom odboji búra mýtus, že Matica bola „ľudáckou inštitúciou kolaborujúcou so slovakštátom“.

Kniha MS a SNP.

Interpretácia dejín autorom rozsiahleho úvodníku predsedom MS Mariánom Gešperom je na matičiarskej, národno-pragmatickej pozícii, ktorá sa snaží pochopiť aj zakolísanie a lavírovanie členov viacerých členov Matice.

Revolta proti knižničnej kauze

Gešper v kontexte revolt zamestnancov uvádza tzv. knižničnú kauzu (matičiari nesúhlasili s vyradením ruských a židovských spisovateľov z knižničnej rady), odmietnutie spojenia členstva v MS s členstvom radikálov z HSLS, ktoré navrhoval minister

školstva a národnej osvety Jozef Sivák, či úmyselné prekladanie protislovanských častí Hitlerovej knihy Mein Kampf Jánom Bodenekom.

Išlo o špeciálne pasáže o zničení Rusov, Bielorusov, Ukrajincov, Poliakov, Čechov, Slovákov a Juhoslovanov, ktoré sa v kontexte vyhladzovacej vojny, likvidácie inteligencie či vypalovania dedín neskôr ukázali – podľa vyjadrenia Novomeského – ako súčasť reality ideológie imperiálneho pangermanizmu.

Slovania mali byť po Židoch a Rómoch zotročení, germanizovaní, presídlení, fyzicky zlikvidovaní, popravení či splynovaní. Parenička spomína napadnutie Poľska a Sovietskeho zväzu ako príklad antislovanských plánov Germánov, ktoré posunuli Slovákov k odboju.

Demokratický a proslovanský postoj

Antislovanský postoj Nemcov prebudil matičiari Ivana Turza Nosického, Bohuša a Viliama Žingorovcov, Ctibora Tahyho, Antona Augustína Baníka, Alexandra Hirnera a iných, ktorí sa neskôr zapojili do odboja. V Matici dominoval silný demokratický a proslovanský postoj, ktorý obranne upevnili aktivity agresívneho pangermanizmu (Drang nach Osten, Lebensraum, Generalplan Ost).

Práve zapojenie mnohých funkcionárov, umelcov a intelektuálov z MS do ozbrojeného boja proti imperiálnemu pangermanizmu, fašizmu a nacizmu ukazuje, že MS sa dejinne rehabilitovala. Gešper v úvodníku odpočítava o. i. Júliusa Barča Ivana, Jána Martáka, Jána Štefánika, Jána Bodeneka, Ladislava Sáru, Emila Perka a Jána Reptu.

To Maticu napokon po roku 1945 zachránilo pred zatvorením. Zaslúžil sa o to Gustáv Husák nezariadením tohto bodu do programu KSS. Novomeský taktiež zdôraznil, že účasť matičiari v Povstaní zmyla hanbu, ktorou bola MS poškvrnená po roku 1939.

Matica slovenská 25.10. 2024 v priestoroch svojej sídelnej budovy v Martine (Alej národných dejateľov) slávnostne odhalila bustu Ladislava Novomeského pri príležitosti 120. výročia jeho narodenia.

Osudy jednotlivých matičiari

Pareničkova časť publikácie analyzuje začiatky odboja, kontakty s partizánskym hnutím, rozhlasové vysielanie, účasť divadelníkov v odboji, odchod časti matičiari do SNP, nemeckú okupáciu, pomer SNR k Matici a jej zhromaždenia po vojne. Tieto kapitoly sú mimoriadne vzácne pre nové informácie vybadané priamo z prameňov Archívu MS.

Autor zmapoval osudy jednotlivých matičiari pred SNP, počas neho, v partizánskom odboji, ilegalite až po ich pôsobenie v povojnovej MS. Dramatickým osudom jednotlivých odbojárů sa venuje v samostatnej kapitole, ktorá je z hľadiska dobrodružnosti viacerých príbehov čitateľsky najatraktívnejšia. Parenička zdôrazňuje, že doteraz nebol materiál monograficky

spracovaný, realizovali sa iba parciálne štúdie Karola Rosenbauma, Karola Fremala a Lukáša Krajčíra. Čerpal zo zápisníc a biografických materiálov, denníkov, spomienok, dotazníkov atď.

Ku Gešperovmu zoznamu pripája Andreja Bagaraa, Jána Nálepku, Antona Prídavku, Fraňa Štefunka, Zoltána Rampáka a ďalších. A tí všetci sú podľa Pareničku morálni víťazi tejto dejinnej etapy.

Vojvodinskí Slováci v odboji

Marián Gešper v úvodníku nezabúda na zrkadlový odboj Slovákov z Vojvodiny združených okolo Matice slovenskej v Juhoslávii. Jej predseda Ján Bulík zahynul v koncentračnom tábore Mauthausen. Protifašistický odboj sa v Juhoslávii začal už v roku 1941, Slováci sa doňho zapojili v počte 1 200 v rámci vojvodinskej údernej brigády.

A ako to bolo s predstaviteľmi MS na Slovensku? Predseda Jozef Országh sa vzdal svojej funkcie po vyhlásení autonómie Slovenska. Jej správca Jozef Cíger Hronský ju však neprijal pre „doživotnosť“ funkcie, napriek tomu sa Országh nezúčastňoval na zasadnutiach výboru MS a neudržiaval s jeho členmi kontakty.

Podobne sa prestal angažovať aj Vavro Šrobár a Ján Vanovič

Budúci predsedovia MS Ladislav Novomeský (1945–1950, 1968–1973) a Vladimír Mináč (1974 - 1990) sa zúčastňovali v rozličných formách odboja. Prvý politicky ako člen ilegálnej a povstaleckej SNR, druhý vojensky s tým, že prežíval peklo koncentračných táborov v Mauthausene a Dachau.

Do odboja sa zapojili aj členovia výboru MS Štefan Osuský, Fedor Friedrich Ruppeldt, Ľudovít Štefan Šenšel a Ján Ursíny či zakladajúci členovia Ján Paulíny-Tóth, Juraj Janoška ml. a Jozef Bučko. Parenička uvádza aj tých, čo otvorene kolaborovali s ľudáckym režimom: František Hrušov-

ský, Stanislav Mečiar a Jozef Cincík, tajomníci MS.

Čestným členom Vladimír Clementis

Parenička vypátral, že čestnými členmi sa v povojnovom období okrem Novomeského a Šrobára stal aj Vladimír Clementis, čo je úplne nová informácia. Neobchádza ani kruté 50. roky, vykonštruované obvinenia z buržoázneho nacionalizmu, rehabilitácie v 60. rokoch, podiel Alexandra Dubčeka na obnovení Maticy slovenskej, nový zákon o MS, znovuzvolenie Novomeského a Martáka ako popredných predstaviteľov odboja opätovne do vedenia inštitúcie v 60. rokoch, ale aj nástupníctvo Mináča v 70. rokoch, ktorý pokračoval v udržiavaní povstaleckých tradícií na pôde MS.

Otvorená spolupráca so SZPB

Po roku 1989 sa z predsedov MS k SNP prihlásil až Marián Gešper, ide teda o prvého otvorene protifašistického predsedu MS od čias Novomeského a Mináča.

Pavol Parenička pripomína, že až vedenie MS z roku 2017 sa otvorene prihlásilo k SNP, taktiež k odkazu Novomeského a Mináča, ktorí zaradili popri štúrovskej aj povstaleckú tradíciu ako súčasť matičnej myšlienky. Súčasne obom Matica odhalila busty, vydala knihy, nakrútila dokumentárne filmy.

MS nadviazala tiež otvorenú spoluprácu so SZPB, realizovala oceňovania matičiarov v Povstaní in memoriam a divadelné rekonštrukcie bojov, zorganizovala medzinárodnú vedeckú konferenciu k SNP v kooperácii so SZPB a ministerstvom zahraničných vecí s výstupom knihy Bojovali za našu slobodu.

Boj dvoch antagonistických síl

Podľa Pareničku sa MS od svojho vzniku profilovala ako pokroková a demokratická, všeslovenská. Práve obdobie 2. svetovej vojny touto povestou zatraslo, nakoľko sa v nej odohrával boj dvoch antagonistických síl. Ak sa niekto vyhovára, že nevedel alebo nechápal, čo fašizmus je a čo spôsobí, tak treba dodať, že Novomeský už v roku 1931 v článku

Ukludnené Slovensko pre ľavicový časopis DAV napísal prorocké slová:

„To, čo demokracia Briandov, Vanderveldov, Mullerov a Benešov pripravila pri zelených ženevských stoloch (a v zbrojovkách Európy), použijú posledné imperialistické vojny fašizmov Hitlerových, Pilsudských, kráľov Alexandrov a iných... Dejepis nezaznamenali krutejšie prechodné obdobia, ako budú nastávajúce blízke roky, zaliate krvou a slzami.“

V archívnych zápisoch Filozofického odboru MS sa nachádza pravdepodobne prvá zmienka o SNP, ktorú uviedol v správe o činnosti z roku 1944 vtedajší predseda odboru Alexander Hirner: „Jednotliví členovia prispeli podľa možnosti ideovému a myšlienkovému stvárňovaniu nášho národného povstania vo svojom najbližšom okolí, prípadne v bojových šíkoch národného odboja.“

PARENIČKA Pavol, GEŠPER Marián (úvod): Matica slovenská v odboji a povstaní. Matica slovenská, Martin 2025. Autor článku je vedecký pracovník MS, foto jeho archív.

Kto jubuluje a koho sme stratili

- **Banská Bystrica – Radvaň:** Barbora Maková 95, Pavel Lendvay 70, Mária Opaterná 81 a Erika Piklová 45 rokov
- **Bratislava – Karlova Ves:** Irena Gregorová 89 a Milan Kršák 75 rokov
- **Bratislava – Nové Mesto 1:** Daša Halasová 79 rokov
- **Bratislava – Petržalka:** RSDr. Imrich Tóth 82, RSDr. Jozef Adamčík 83 a Patrik Sakal 56 rokov
- **Brezno:** Juraj Bugajda 70, Mária Datková 82, Matej Halaj 82, Zdenka Kalmanová 65 a Lenka Lakandová 45 rokov
- **Brusno:** Jana Kovalíková 80 rokov
- **Cetuna:** Jarmila Hrevušová 76, Viera Kačíková 78, Emília Pražienková 86 a Vladimír Zemanovič 81 rokov
- **Čirč:** Emil Dufala 75 rokov
- **Dargov:** Dušan Koško 70 rokov
- **Hniezdne:** Marcel Pavelčík 50 rokov
- **Hnúšťa:** Martin Pliešovský 80 rokov
- **Hrachovo:** Terézia Makušová 75 a Marcela Hulinová 50 rokov
- **Hrušov:** Mgr. Alexandra Bednárová 30, Anna Bendíková 83 a Mária Danková 85 rokov

- **Jakubany:** Ján Špes 80 a Zuzana Sekelská 40 rokov
- **Jarabina:** Helena Kormaníková 75 a Anna Kormaníková 75 rokov
- **Kalinovo:** Ľubomír Páriš 55 rokov
- **Kežmarok:** Anna Compeľová 98, JUDr. Milan Janeček 75 a Pavel Murárik 70 rokov
- **Kokava nad Rimavicou:** Tibor Pokorádi 92 rokov
- **Kyjev:** Mgr. Milan Hric 65 rokov
- **Liptovský Mikuláš:** Žofia Guráňová 89 a Ivan Bublín 83 rokov
- **Lovinobaňa:** Jozef Čipčala 50 a Vladimír Gunár 35 rokov
- **Lučenec:** Mária Zaušková 70 a Milan Bača 81 rokov
- **Lubietová:** Marta Potančoková 85 rokov
- **Málinec:** Elena Dibalová 70 rokov
- **Medzilaborce:** Viktor Dacej 50 a Anna Husárová 65 rokov
- **Michalany:** Robert Horňák 50 rokov
- **Myjava:** Oľga Vavřínová 81, Dušan Ševčík 83, Alžbeta Kutáľková 88, Branislav Havlík 75 a Ing. Miloš Bobčík 55 rokov

- **Nový Svet:** Marta Kalačová 80 rokov
- **Ostrý Grúň:** Ing. Štefan Michalov 83 a Ján Michalov 86 rokov
- **Poltár:** Darina Kapcová 93, Ján Moškoš 86, Mária Királyová 75 a Anna Turonová 45 rokov
- **Prešov:** Ing. Demeter Lazorík 82 a Štefan Lamy 55 rokov
- **Rožňava – partizána Tótha:** Ing. Ivan Gemerský 75, Ľubomíra Rákaiová 80, Valéria Rejdovjanová 75, Martin Gonos 60, Božena Kesiová 80 a Branislav Šmidt 70 rokov
- **Sečovce:** Mária Schraiterová 75 a Viktória Hlaváčová 80 rokov
- **Sliač:** Milan Markovič 94 rokov
- **Stará Kremnička:** Anna Šimková 60 a Marian Fronk 65 rokov
- **Stará Ľubovňa:** Ing. Dušan Kandra 84 a JUDr. Ján Saloň 81 rokov
- **Streda nad Bodrogom:** Šarlota Kudríková 70 rokov
- **Stropkov:** Marián Bujdoš 70 rokov
- **Svit:** Mária Minariková 75 rokov
- **Šambron:** Peter Mindek 82 rokov
- **Šarišské Jastrabie:** Ján Filičko 83 rokov
- **Šoporňa:** Mgr. Miroslava Baranová 45 rokov
- **Špania Dolina:** Vladimír Lamper 50, Milan Bahýl 81, Mikuláš Mistrík 82 a Karel Zemek 86 rokov
- **Štrba:** Zuzana Tomková 80 rokov
- **Tomášovce:** Ružena Sivičeková 80 rokov
- **Trebeľovce:** Marta Vágová 50 rokov
- **Trenčín:** Lýdia Ambrózová 82, Ing. Helena Čavojská 90, JUDr. Ing. Juraj Hajšo 40, Katerina Modrocká 80 a MUDr. Slávka Žilínčanová 84 rokov

- **Uderiná:** Tibor Száky 85 a Ján Hvozďák 40 rokov
- **Utekáč:** Gizela Schrenková 95 rokov
- **Vyšné Ružbachy:** Martina Štefániková 50 rokov
- **Zemplínske Hradište:** Július Hajdu 65 rokov
- **Zlatníky:** Eduard Kováčik 80 a Irena Šimúňová 77 rokov
- **Zvolenská Slatina:** Mária Borgulová 90, Zuzana Golianová 72, Zuzana Hroncová 74, Jolana Kabaluková 79, Mária Kováčiková 74, Štefan Peták 80, Anna Žužová 73, Anna Bahýľová 76, Mária Gibalová 73, Margita Hroncová 88, Anna Pavlíková 78, Miroslav Sokáč 81, Ing. Ján Svetlík 75, Elena Šalková 79, Anna Ďuričková 84, Viera Hanulíková 72, Veronika Lalíková 83, Gabriela Lehocká 86 a Mária Melicherčíková 77 rokov
- **Žiar nad Hronom:** Mária Dekýšová 75, Oľga Kováčová 81, Antónia Lojková 86, Margita Pivarčiová 81, Ľudmila Trubenová 83 a Elena Uhrínová 84 rokov

Vo veku 77 rokov nás opustil pplk. v.v. JUDr. Juraj Bernár

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov zasiahla smutná správa. Vo veku 77 rokov nás 24. septembra 2026 navždy opustil dlhoročný člen SZPB, člen ÚR SZPB, predseda Oblasťného výboru SZPB Rožňava a zároveň predseda ZO SZPB Pača pplk. v.v. JUDr. Juraj Bernár. Významnú časť svojho života zasvätil činnosti SZPB. Svojou prácou nadväzoval aj na odkaz svojho otca, ktorý bol účastníkom Slovenského národného povstania. SZPB stráca jedného z najkúsenejších členov, ktorý bol neoddeliteľnou súčasťou života Oblasťnej organizácie. Svojim životom a osobným príkladom bol nositeľom odkazu pre mladšie generácie. Na poslednej ceste zosnulého boli odprevadiť a zdať mu poctu príslušníci OS SR, Policajného zboru a taktiež členovia Oblasťnej organizá-

cie SZPB a Maticy slovenskej v Rožňave. Česť jeho pamiatke.

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov vyjadruje úprimnú sústrasť rodine a blízkym.

Podplukovník vo výslužbe JUDr. Juraj Bernár (1949 - 2026).

Navždy sme sa rozlúčili

- **Istebné:** so 68-ročným Pavlom Stuchlým
- **Trenčín:** s 89-ročnou Máriou Chudíkovou
- **Zvolenská Slatina:** so 78-ročným Ladislavom Slížikom a 82-ročnou Veronikou Lalíkovou

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Z osláv SNP v regiónoch

Trenčín

Trenčín

Strečno

Bardejov

Senica

Brezno

Nitra

SLO- VENSKÉ PRÍSLOVIE	nepriznala	odpra- tával	citoslouve rezigno- vania	domáce meno Izabely	Pomôcky: AGAR, OEN, INARI	jatero vo Finsku	baví	●	EČV Žiaru nad Hronom	hlboký ženský hlas	domáce meno Dariny	nadobud- nem pre- svedenie o pravdivosti	chytala
tesne zapni					ruská predložka roztĺkaj			zavial					
1. časť tajničky								2. časť tajničky					
chem. zn. rádia			obyvatelia Arábie					táraj					
písmeno gréckej abecedy			kyselina, po anglicky	brána				prešmyč- ka		druh papagája			
domáce meno Ladislava				pás okolo krku psa	ženské meno modla					druh papagája			
dôkaz o ne- prítomnosti na mieste činu						štát v USA							
Pomôcky: ABAI, ITALA, ÁŽIO	spodok nádoby	pridá				štat v USA	rosol z mor- ských rias					smerom z vnútra	približne
značka decilitra		lepídlo		domáce meno Jozefa			nórsky plavec		horský potok				
3. časť tajničky				EČV Bratislavy					značka vol- tampéra				
protiklad					inam					pokrývajú rosou			
										priradova- cia spojka			

Správne vylúštenie tajničky z č. 8 znie:
STRACH NÁS NÚTI K ODVAHE.

HISTORICKÝ KALENDÁR

3. október 1944 – Nemecká bojová skupina Schill obsadila Žiar nad Hronom a pokračovala v postupe na Zvolen.
6. október 1944 – Vojská 1. československého armádneho zboru a Červenej armády prekročili pri Dukle hranice Slovenska.
7. október 1944 – Generál Rudolf Viest prevzal velenie 1. československej armády na Slovensku od generála Jána Goliana.
14. október 1944 – Z Banskej Bystrice bol do bezpečia odvezený zlatý poklad Slovenskej národnej banky.
18. október 1944 – Začala sa generálna ofenzíva nemeckých okupačných vojsk proti povstaleckému územiu.
20. október 1942 – Skončila sa prvá etapa deportácií Židov zo Slovenska. Od marca 1942 bolo v 57 transportoch deportovaných takmer 58-tisíc ľudí.

25. október 1944 – Nemecké vojská obsadili Brezno a začala sa evakuácia Banskej Bystrice.
27. október 1944 – Nemec-ké jednotky obsadili Banskú Bystricu, centrum Sloven-ského národného povstania.
28. október 1918 – V Prahe bola vyhlásená samostatná Československá republika.
28. október 1944 – Generál Rudolf Viest vydal rozkaz na prechod povstaleckej armády na partizánsky spôsob boja.
30. október 1918 – Martin-skou deklaráciou sa sloven-ská politická reprezentácia prihlásila k spoločnému štá-tu Čechov a Slovákov.
30. október 1943 – Pri Meli-topoli prešlo na stranu Čer-venej armády vyše 2 200 prí-slušníkov slovenskej 1. pešej divízie.